

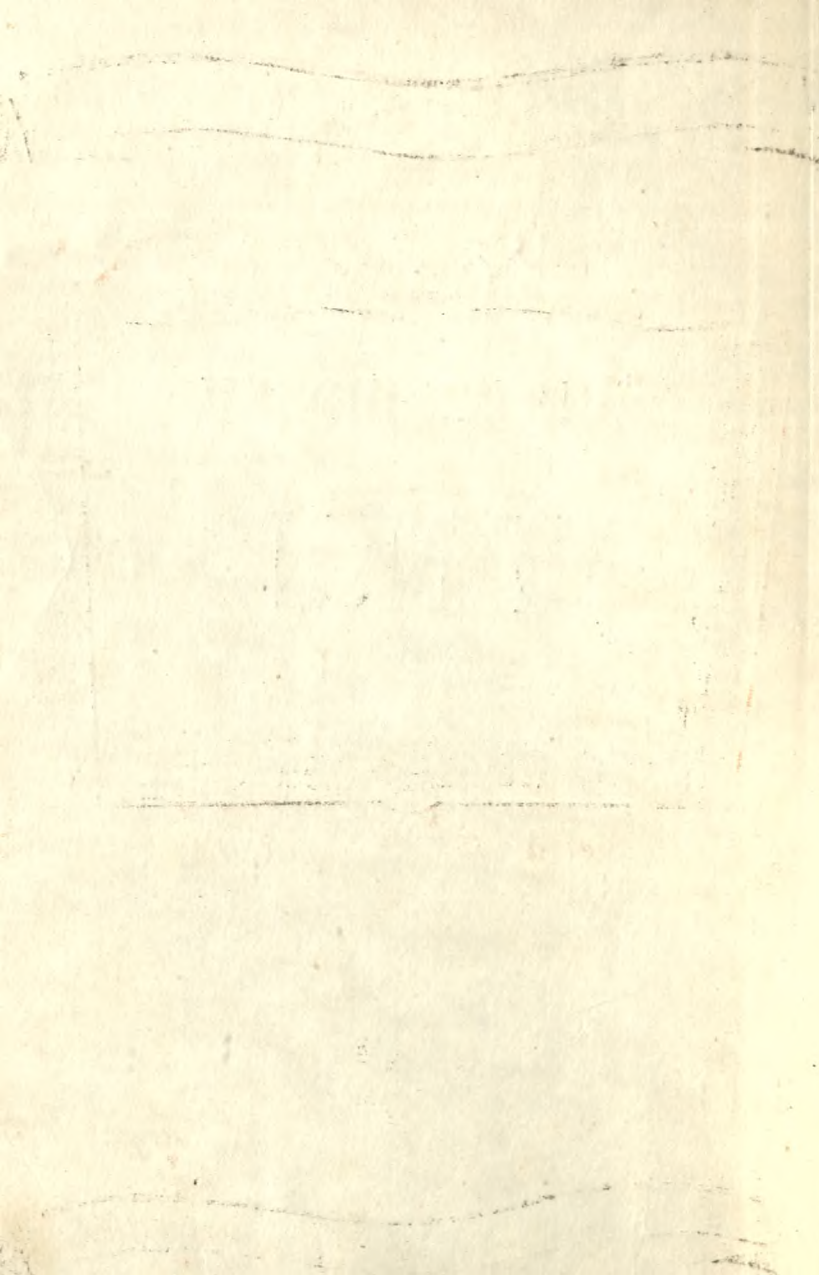
LITERATURA PENTRU TOȚI

85
IVAN TURGHENIEV

HANUL

8

208
CARTEA RUSĂ

538

LITERATURA PENTRU TOȚI

APARE SUB ÎNGRIJIREA LUI AL. PHILIPPIDE

8

IVAN TURGHENIEV

H A N U L

880
195

IVAN TURGHENIEV

208. C.
XI-22-144

H A N U L

VERIFICAT 2010 TRADUCERE DE
Prof. S. SANIELEVICI

VERIFICAT

VERIFICAT 2005

6913

VERIFICAT
2019

EDITURA "CARTEA RUSA"

VERIFICAT 2014

18/10/14

85-52-K
882-32=59

H A N U L

DE

IVAN TURGHENIEV

S'A EDITAT DE CĂTRE ASOCIAȚIA
ROMANA PENTRU STRANGERA
LEGATURILOR CU U. R. S. S.

A R L U S

EDITURA „CARTEA RUSĂ”

1 9 4 8

COPERTA : STUDIO — „CARTEA RUSĂ”

1954

IVAN S. TURGHENIEV

Ivan Sergheevici Turgheniev, s'a născut în Orel la 9 Noembrie 1818. După ce studiază la Moscova și la Petersburg, începe — fiind încă foarte tânăr — să scrie versuri, pe care le publică în 1838. Studiază câțva timp în străinătate și se întoarce apoi în țară și ocupă vreo doi ani un post în Ministerul de Interne. Intre 1847 și 1850 îl găsim iarăși în străinătate. În 1847, apare nuvela Kor și Kalinici, cea dintâi dintr'un șir de povestiri din viața poporului rus, pe care, în 1852, Turgheniev le aduna într'un volum „Insemnările unui vânător”, — operă care-l face celebru. Aceste povestiri, pline de observații realiste și de ascuțime satirică, au contribuit în chip considerabil la reformele care au emancipat pe țăranii ruși și au desființat iobăgia.

Din cauza unui necrolog publicat la moartea lui Gogol în 1852, Turgheniev este exilat la moșia lui, unde stă doi ani. Ca să scape de supravegherea polițienească, el pleacă în 1856 în străinătate. Locuiește mai întâi la Baden-Baden, apoi, în 1871 la Bongival lângă Paris, unde moare la 3 Septembrie 1883.

Opera lui Turgheniev cuprinde mai multe romane și numeroase nuvele lungi. Principalele lui romane sunt: Rudin, Un cuib de nobili, În ajun, Părinți și copii, Fum și Pământ nou. În fiecare din roma-

nele lui, Turgheniev pune o problemă socială. In nuvelele lui mari: Apele primăverii, Asea, Prima iubire, Anciar, Hanul și altele, Turgheniev descrie cu pătrundere și finețe, într'un stil armonios și captivant, nenumăratele nuanțe ale sentimentelor, mai ales ale sentimentului iubirii.

Prin calitățile lui clasice de măsură și armonie a stilului, Turgheniev a fost dintre cei dintâi scriitori ruși care au fost mai repede gustați și înțeleși în străinătate. Dar mai presus de orice calități stilistice, este în opera lui Turgheniev un fond și un ton general omenesc, precum și un suflu puternic de generozitate și de năzuință spre o lume dreaptă și bună, care atrage și cucerește sufletele peste orice deosebire de rasă și de limbă.

H A N U L

Pe drumul cel mare care unește orașul B. cu alt oraș, capitală de județ, drept la mijloc între ele, se mai afla nu demult un han mare, foarte bine cunoscut birjarilor, cărăușilor, negustorilor, factorilor și în general călătorilor de tot felul care mișună pe drumurile noastre în tot cursul anului. Toți obișnuiau să tragă la hanul acela. Doar uneori vreo căleașcă de mare proprietar cu șase cai frumoși și bine hrăniți se întâmpla să treacă falnică și fără să se oprească; numai vizitiul și lacheul din spate se uitau cu jind la poarta pe care o cunoșteau bine... Se mai putea întâmpla ca vreun jerpelit de țaran, într'o căruță hodorogită, și cu trei gologani în chimir, când ajungea în dreptul hanului, să dea bici mărtoagei obosite, nădăjduind să măie peste noapte în satul din apropiere, la vreo gazdă unde, afară de pâine și fân, știa că nu va găsi nimic... dar nici nu va cheltui un ban de prisos.

Afară de poziția favorabilă, hanul prezenta multe avantaje: apă bună și rece în două fântâni adânci cu roți scârțâitoare și cu ciuturi ferecate la capătul lanțului; curte mare, șură cu acoperiș de scânduri, bine îmbinate, pe stâlpi groși; provizie bogată de ovăz bun, în beci; sală mare, călduroasă, cu o sobă rusească uriașă; în sfârșit, două odăițe curățele, cu

pereții tapisați cu hârtie roșu-fistichie, ce e drept cam sdrențuită la partea de jos, cu divane de lemn vopsit și cu scaune așisderea, cu ghivece de mușcată în ferestre... neșterse de ani de zile. Mai erau și alte avantaje: potcovăria era la doi pași, moara de asemenea; bucătăreasa — femeie voinică și rumenă la față — știa să gătească mâncări gustoase și grase, și nu era zgârcită la porții; până la cârciuma cea mai apropiată era numai o jumătate de verstă; hangiul avea de vânzare tabac de prizat, ce e drept cam amestecat cu cenușă, dar care te gădila plăcut în nas. Precum vedem multe erau pricinile pentru care hanul era totdeauna plin de lume. Era netăgăduit pe placul călătorilor: fără asta nicio afacere nu putea reuși. Dar era pe placul lor mai ales, — ziceau vecinii — fiindcă hangiul era om cu noroc; îi mergea din plin ori de ce s'ar fi apucat. Nu-i vorbă, norocul nu era tocmai meritat, dar ce să-i faci? Cui îi merge, îi merge!

Pe hangiu îl chema Naum Ivanov. Era de statură mijlocie, gros, cu umerii lați, puțin cam adus din spate; avea cap mare și rotund, păr lănos; era cărunt, deși nu-i dădeai mai mult de patruzeci de ani; avea față plină, proaspătă, frunte îngustă, dar albă și netedă, ochii mititei și albaștri, o privire ciudată: piezișă și îndrăsneată în același timp, lucru foarte rar. Ținea capul aplecat și-l întorcea numai cu greu, probabil fiindcă avea gâtul foarte scurt. Umbla repede, cu mâinile lipite de trup. Zâmbea des, dar fără să râdă; zâmbea oarecum numai pentru el... Când zâmbea, îți făcea o impresie neplăcută; avea niște buze groase și, când le desfăcea, arăta un șir des de dinți sclipitori. Vorbea repezit și morocănos. Barba o rădea, dar nu se îmbrăca nemțește; purta un caftan lung, uzat, niște nădragi largi și umbla cu picioarele goale în papuci. Lipsea foarte des de acasă, după tot felul de treburi, — era geambaș de cai, lua pământ în arendă, avea grădini de legume,

cumpăra păduri... Însă niciodată nu pleca pentru multă vreme: se întorcea la cuib ca vulturul, — pasăre cu care avea multă asemănare, mai ales la ochi... Știa să-și țină cuibul în ordine; îl vedea în toate colțurile, toate le știa, toate poruncile el le dădea, el vindea, expedia, făcea socotelile, nu lăsa să treacă nicio lețcaie dela el, dar nici nu lua mai mult decât i se cuvenea.

Mușteriii nu prea intrau în vorbă cu el; dar nici lui nu-i plăcea să-și bată gura de pomană: „Mie îmi trebuie gologani, iar călătorii cer în schimb găzduire” — explica el râspicat. „Nu facem sat împreună. Mușteriu a mâncat? S'a săturat? Sănătate! I-e somn? Culcă-se! Dar palavre la ce trebuie?” Avea în servicii tot flăcăi vânjoși, sdraveni, dar liniștiți și supuși; li-era grozav frică de el. Dânsul, băuturi spirtoase nu lua în gură; iar oamenilor numai de sărbătorile mari le dădea câte zece copeici pentru un rachiu, în celelalte zile nu îndrăneau să bea.

Oameni ca Naum ajung repede bogați; dar averea lui, însemnată — lumea o prețuia cam la patruzeci-cincizeci de mii de ruble — el nu o agonisise cinstit.

Cu vreo douăzeci de ani înainte de începutul acestei povestiri, exista deja un han în același loc. E adevărat că n'avea înfățișarea de conac boieresc, ca hanul lui Naum Ivanov. N'avea acoperiș roșu-închis, nici fronton grec triumphiular pe coloane rotunde. Era mai sărăcăcios, cu pereți de faianță, nu de bârne. Șurile din curte aveau streșini de stuf. Dar tot era un han — acătării, — încăpător, solid, călduros, — la care drumeții trăgeau cu plăcere. Hangiu pe vremea aceea nu era Naum Ivanov, ci un oarecare Achim Simionov, țăran șerb al moșieresei din vecinătate, Lizaveta Prohorovna Kupțe. Acest Achim era un țăran deștept și foarte priceput. Încă din tinerețe, se apucase de cărăușie; și de

tunde pornise din satul lui cu două gloabe slăbănoage, se întorsese peste un an cu trei cai voinici. De atunci, aproape toată viața a cutreierat toată Rusia, până la Kazan și Odessa, la Orenburg și Varșovia; ba chiar a trecut peste graniță, la Lipsca. La urmă, ajunsese proprietar a două care mari cu câte trei harmăsari focoși.

I se va fi urit într'un târziu să ducă viață rătăcitoare, fără cămin? (Nevastă-sa murise, el fiind plecat de acasă; muriseră și copiii pe care i-a avut cu ea). Avut-a el de gând să întemeieze o familie nouă? Fapt este că, la un moment dat, s'a hotărît să se lase de meseria veche și să devină hangiu. Cu voia stăpâne-săi s'a stabilit la drumul mare, a cumpărat în numele ei o jumătate de deseatină¹⁾ de pământ și a ridicat acolo un han. Lucrurile au mers strună. Bani avea cu prisosință. I-a fost foarte de folos experiența câștigată în cursul lungilor sale peregrinări prin toate colțurile Rusiei; știa ce le trebuie drumetilor, mai ales foștilor tovarăși de meserie, din care pe mulți îi cunoștea personal. (Hangiții țin mult la această clientelă, fiindcă oamenii aceștia consumă mult, ei și caii lor).

Hanului lui Achim i-a mers faima până la sute de verste împrejur. Lumea trăgea la el chiar mai cu drag decât, mai târziu, la urmașul lui, Naum, deși Achim nici pe departe nu se pricepea ca acesta la meseria de hangiu. La Achim, toate erau după datinele bătrânești: cald, dar nu prea curat; ovăzul nu era tocmai de prima calitate, ba câteodată era chiar jilav; mâncarea era așa și așa (uneori se puneau pe masă niște bucate care mai bine ar fi rămas în cuptor), și nu din sgârcenie, ci din neglijența bucătăresei. În schimb, Achim era gata să mai lase din preț și mai dădea și pe datorie; într'un cuvânt, — era un om bun și prietenos. II

1) O deseatină=1.092 hectar.

plăcea să stea de vorbă cu mușteriii; să tot stai să-l ascuți când, la un samovar, începea să povestească ceasuri întregi despre „Piter” (Petersburg) despre stepele caucaziene, despre nouă țări și nouă mări. Se înțelege, că nu se dădea înapoi nici să ciocnească un păhărel cu un om cumsecade, dar „nu peste cuviință ci numai așa pentru a-și face datoria de gazdă”, — ziceau despre dânsul călătorii. Mai cu seamă îl simpatizau negustorii și, în genere, toți așa zișii „vechii credincioși”, acei care nu pornesc la drum fără cingătoare, care nu intră într-o casă fără să-și facă cruce, care nu încep vorba cu cineva fără plecăciuni și urări. Chiar numai înfățișarea exterioară a lui Achim te predispucea în favoarea lui; era înalt, cam uscățiv, dar foarte chipeș, până târziu în toamna vieții; avea obraz lunguet, trăsături plăcute și regulate, frunte înaltă și descoperită, nasul fin și drept, buze subțiri. Ochii lui căprui și mari aveau o privire luminoasă și binevoitoare, părul moale și rar pe creștet cădea în bucle în jurul gâtului. Achim avea glas plăcut, deși slab; în tinerețe știa să cânte foarte frumos, dar călătoriile îndelungate la aer deschis, iarna, îi ruinase vocea. Vorbea foarte curgător și plăcut. Când râdea, o mulțime de sbârcituri mărunte i se așezau roată în jurul ochilor; îți făcea plăcere să le vezi, pentru că asemenea crețuri se observă numai la oameni buni. Gesturile lui Achim erau de cele mai multe ori domoale și nu lipsite de oarecare siguranță și politețe demnă, ca la un om care a fost în lume și a văzut multe în viața lui.

Toate ar fi fost bune la Achim (sau, cum îl numeau chiar și la curte, unde se ducea adesea, mai ales duminecă după slujbă, Achim Semionovici¹⁾) toate ar fi fost bune dacă n'ar fi avut o slăbiciune, care pe mulți i-a nenorocit și până la urmă l-a

1) In cemn de stimă, cu toate că era șerb. (N. trad.)

dat gata și pe el: slăbiciunea pentru sexul feminin... Ușurința cu care se îndrăgostea întrecea orice margine; inima lui nu știa în niciun chip să reziste unei priviri femeiești: se topea sub această privire ca cea dintâi zăpadă de toamnă la razele soarelui. Și strașnic a trebuit bietul om să plătească pentru sentimentalismul său peste măsură.

În primul an, după ce s'a stabilit la drumul mare, Achim a trebuit să se ocupe cu clădirea hanului și cu tot felul de treburi legate de orice înjghebare nouă, așa că n'a avut vreme să se gândească la păcat... Și când îi treceau prin minte gânduri necurate, le alunga fie citind cărți religioase (care îi inspirau mare respect), fie cântând psalmi cu jumătate de glas, fie cu alte îndeletniciri cucernice. De altfel avea pe-atunci patruzeci și șase de ani și la această vârstă toate patimile se mai potolesc. Vremea însurătoarei trecuse și însuși Achim credea că scăpase de „prostiile” astea, cum zicea el... dar, pesemne, de ursită nu poate scăpa omul.

Moșiereasa Lizaveta Prohorovna Kupte, rămasă văduvă după moartea soțului ei de origine germană, era și ea de aceeași naționalitate. Se născuse în orașul Mitau, unde își petrecuse primii ani ai copilăriei. Acolo ea mai avea rude numeroase și sărace, de care de altfel se interesa puțin, mai ales de când unul din frații ei, ofițer de infanterie, venind fără veste în vizită, avusese nerușinarea să o amenințe cu bătaia și să-i strige „Du, Lumpenmamsell!” după ce în ajun a numit-o într'o limbă rusească stricată, „suri-oară” și „binefăcătoare”. Lizaveta Prohorovna trăia aproape fără întrerupere pe moșia ei, o proprietate frumoasă, pe care răposatul o agonisise prin muncă cinstită — fusese arhitect — și pe care dânsa o administra cu multă pricepere. Lizaveta Prohorovna nu scăpa niciun prilej din care putea trage folos; avea și un deosebit talent de a cheltui o copeică, acolo unde pe altul l-ar fi costat două: în aceasta

se vădea firea ei de nemțoaică; în toate celelalte, se rusificase cu desăvârșire. Avea un personal de servici numeros, mai ales fete, care de altfel nu-i mâncau pâinea de pomană; munceau de dimineață până seara fără a-și desdoi spinarea... Ii plăcea să iasă la plimbare în caretă, cu un lacheu în livrea pe scaunul dinapoi; îi plăcea să i se șoptească la ureche tot felul de mahalagisme și ea însăși avea cu prisosință acest dar; îi plăcea să ia pe cineva sub protecție și apoi, ca din senin, să-l trăsnească cu disgrația, — cu un cuvânt, Lizaveta Prohorovna se purta ca o boieroaică autentică. Pe Achim îl proteja, — el îi dădea regulat o sumă importantă ca „obroc”. Lizaveta Prohorovna binevoia să stea cu el de vorbă, ba — în glumă — îl și poftea câte odată în vizită... Dar tocmai aici, la curtea boierească, îl pândea beleaua pe bietul Achim...

Printre slujnicile cucoanei era una, o fată de douăzeci de ani, orfană, anume Duniașa¹⁾. Era frumoasă, sveltă și sprintenă; avea trăsături cam neregulate, dar plăcute; obrazul proaspăt, părul blond des, ochisorii verzi sclipitori, nasul mititel și rotunjor, buzele rumene și mai ales expresia isteată, nițel ironică, nițel provocătoare — toate astea o făceau destul de atrăgătoare în felul ei. Pe lângă asta, era foarte rezervată, aproape mândră: se trăgea dintr'un neam „fruntaș” de servitori; tată-său, Aretie, fusese timp de treizeci de ani „maître d'hotel”, iar bunicu-său „Kammerdiener” la un mare boier, mort demult, cneaz și ofițer al gărzii imperiale. Duniașa se îmbrăca îngrijit și obișnuia să gesticuleze cochec cu mâinile care, ce e drept, erau foarte frumoase. Arăta totală indiferență adoratorilor ei, ale căror complimente le asculta cu un zâmbet increzut. Dacă răspundea uneori, apoi numai cu exclamații, cum ar fi: „nu zău!” „cum să nu! mai așteaptă!”

1) Diminutiv dela Eudochia (Eudoxia sau Avdochia). (N. trad.)

Duniaşa petrecuse aproape trei ani de ucenicie la Moscova; acolo deprinsese toate apucăturile şi fardoselile după care se cunosc cameristele care au servit în capitală. Trecea drept o fată cu „ambitiie” (în gura servitorilor acesta este un cuvânt de mare laudă) care, deşi văzuse verzi şi albastre, se ţinuse tare. Ştia să şi coasă destul de bine; dar cu toate acestea nu era în graţiile Lizavetei Prohorovna şi aceasta din cauza primei cameriste, Kirilovna. Aceasta era o femeie deja trecută, intrigantă şi vicleană, care avea mare trecere la stăpână-sa şi se pricepea de minune să înlăture pe oricine i-ar fi putut fi rivală.

Tocmai de această Duniaşă s'a amoretat Achim. Şi în așa grad cum nu se mai îndrăgostise înainte niciodată. O văzuse întâiaşi dată la biserică; ea tocmai se întorsese din Moscova. Apoi o întâlnise de câteva ori în casa stăpânei; în cele din urmă petrecu cu ea o seară întreagă la administratorul moşiei, unde Achim fusese poftit la ceai împreună cu alţi oameni „onorabili”. Personalul de serviciu nu-şi lua aere faţă de Achim, deşi el nu făcea parte din tagma lor şi purta barbă; dar era om civilizată, ştia carte şi — lucru de căpetenie — avea parale. Şi apoi nu se îmbrăca ţărăneşte, purta caftan lung de postav negru, cisme din piele de viţel şi băsmăluţă în jurul gâtului. E drept, unii dintre lachei — între patru ochi — spuneau că „se cunoaşte că nu-i de-ai noştri” dar în faţă îl linguşeau... În seara aceea, la administrator, Duniaşa cuceri definitiv inima inflamabilă a lui Achim, deşi nu răspunse nici măcar un cuvântel la toate încercările lui de a intra în vorbă cu dânsa, ci numai din când în când se uita chioriş la el, ca şi cum s'ar fi mirat „ce caută mujicul ăsta aici?” Dar aceasta îl întărâtă pe Achim cu atât mai mult. Intors acasă, el se gândi, se gândi şi se hotărî să-i ceară mâna...

Cum să descriem mânia şi indignarea fetei când,

peste cinci zile, Kirilovna a chemat-o prietenos la dansa în odaie și i-a dat de știre că Achim (acesta făcuse de bună seamă cele de trebuință...) că bărbosul și țărănoiul de Achim, cu care ea socotea o jignire numai să șadă alături la aceeași masă, avusesse îndrăsneala să o ceară în căsătorie! La început, Duniașa se supără foc, apoi izbucni într'un hohot de râs silit, apoi începu să plângă; dar Kirilovna conduse atacul cu atâta iscusință, atât de limpede o făcu să simtă care e locul ei în casă, atât de dibaci îi atrase atenția asupra înfățișării respectabile și a bogăției lui Achim și asupra orbului lui devotament, și în sfârșit atât de semnificativ făcu aluzii la dorința stăpânei însăși, că Duniașa ieși din cameră îngândurată și, întâlnindu-l pe Achim, se uită numai fix în ochii lui, dar nu-i întoarse spatele. Ne mai pomenit de generoasele daruri ale acestui om îndrăgostit risipiră ultimele ei șovăiri... Lizaveta Prohorovna, căreia Achim în bucuria lui îi aduse prinos o sută de piersice pe o tavă mare de argint, consimți la căsătoria lui cu Duniașa și această căsătorie avu loc. Achim nu cruță nicio cheltuială și mireasa, — care în ajunul nunții ședea ca trăsniță și, chiar în dimineața cununiei plânse amar când Kirilovna îi aranjă floarea de lămâiță pe cap — se liniști curând... Cucoana îi împrumută șalul ei ca să-l pună în biserică, dar Achim chiar în ziua aceea îi făcu dar unul la fel, dacă nu chiar mai frumos.

Și așa, Achim s'a însurat și și-a adus nevastă tinerică acasă la el, la han... Au început să trăiască împreună. Duniașa s'a dovedit slabă gospodină, slab ajutor pentru bărbatu-său. N'avea grijă de nimic, era tristă, se plictisea; rareori vreun ofițer în trecere o băga în seamă și, la ceai, îi făcea complimente... lipsea des de-acasă, fie că se ducea în oraș după târgueli, fie că pleca la conac, până la care dela han erau patru verste. Aici, Duniașa răsufla ușurată; aici se simțea printre ai săi; fetele

invidioase îi admirau găteala; Kirilovna o cinstea cu ceai; chiar Lizaveta Prohorovna binevoia să stea de vorbă cu dânsa; dar nici aceste vizite nu erau lipsite de amărăciuni pentru Duniaşa... de pildă, ca hangioaică, nu se mai cuvenea să poarte pălărioară, ci trebuia să-şi acopere capul cu o basma... „ca nevastă de comerciant” îi şoptea şireata de Kirilovna... „ca o mahalagioaică oarecare”, îşi zicea în gând Duniaşa.

Nu odată a trebuit Achim să-şi reamintească vorbele singurei sale rude, un unchi bătrân, țăran fără pământ şi fără familie. Întâlnindu-l într'o zi pe uliţă i-a zis:

— Şi așa, frate Achimuşca, am auzit că te'nsori?

— Da. Ei şi?

— Ehe! Achime, Achime! Ce să mai vorbim, tu acum nu mai ești de-o seamă cu noi mujicii... Dar nici ea nu-i de seama ta.

— Adicătelea, cum vine vorba asta? Cu ce anume?

— Apoi, de o pildă, cu asta, — răspunse unchiaşul arătând la barba lui Achim, pe care acesta de dragul miresei începuse s'o mai tundă câte puţin (de ras, nu voise s'o radă nici în ruptul capului). Achim plecă ochii la pământ, iar moşneagul îi întoarse spatele şi, suflecându-şi poalele cojocului rupt pe umeri, se îndepărtă dând din cap.

Da, da, nu odată a rămas Achim pe gânduri, a gemut şi a oftat... Dar dragostea lui pentru frumoasa sa nevastă nu s'a micşorat; era mândru de ea — mai ales când o compara nu numai cu alte femei din sat sau cu fosta sa nevastă cu care îl însuraseră la şaisprezece ani — ci chiar cu celelalte fete dela curtea boierească. Cel mai neînsemnat gest de simpatie din partea ei îl umplea de bucurie. „O da Dumnezeu...” se gândea el, atunci „cu timpul se va obişnui...” De altfel purtarea ei era fără greşală, nimeni nu putea să-i reproşeze nimic.

Aşa au trecut câţiva ani. Şi în adevăr Duniaşa

s'a obișnuit în cele din urmă cu felul ei de trai. Achim, cu cât îmbătrâneea, cu atâta îi arăta mai multă dragoste și încredere; prietenele ei care se măritaseră cu țărani o duceau ca vai de ele, fie că erau sărace, fie că încăpuseră pe mâini rele. Pe când Achim strângea mereu avere. Totul îi reușea. Avea noroc și pace! Numai de un lucru îl durea inima: că Dumnezeu nu i-a dăruit copii.

Duniașa avea acum peste douăzeci și cinci de ani; acum i se spunea Avdochia Arefievna. Firește, gospodină cum trebuie nu era nici acum. — Dar ținea la casa ei, se îngrijea de provizii, supraveghea pe lucrătoare. Adevărat, toate astea le făcea de mântuială, nu observa să fie pretutindeni ordine și curățenie. Dar în sala principală a hanului, alături de portretul lui Achim, era atârnat și portretul ei în ulei, pe care-l comandase ea însăși unui pictor din partea locului, feciorul diaconului parohiei. Pictorul o reprezentase în rochie albă, cu șal galben, cu șase rânduri de mărgăritare groase în jurul gâtului, cu cercei lungi și cu inele pe fiecare deget. Semăna bineșor, măcar că artistul o zugrăvise prea grasă și rumenă și, în loc de verzi, îi făcuse ochi negri și cam încrucișați. În schimb portretul lui Achim nu era reușit de loc; ieșise oarecum prea întunecat — à la Rembrandt — așa că dacă vreun mușteriu se apropia să-l privească, se uita, se uita și numai mormăia ceva... Avdochia se îmbrăca neglijent; își arunca pe umeri o broboadă mare, sub care rochia putea să șadă cum se întâmpla... O cuprinsese lenea, acea lene fără vlagă, adormită, cu oftaturi, spre care e atât de predispus rusul, mai ales când trăiește fără griji...

Cu toate acestea lucrurile mergeau bine, Achim și nevastă-sa trăiau în armonie și aveau reputația de soți model. Dar, tot așa cum veverița se scarpină la nas tocmai în clipa când vânătorul o ocheste,

omul nu-și presimte nenorocirea și se scufundă fără veste, ca pe o pojghiță de ghiață...

Intr'o seară de toamnă s'a oprit la han, la Achim, un negustor de galanterie, unul din acei colportori pe care-i așteaptă uneori cu atâta nerăbdare soțiile și fiicele moșierilor. Mergea dela Moscova la Harkov, pe drumuri ocolite, cu două căruțe încărcate până'n vârf. Il însoțeau doi tovarăși sau, mai bine zis, argați; unul palid, slab și cocoșat, celălalt tânăr, chipș, băiat nostim de vreo douăzeci de ani. Cerură de mâncare, apoi se așezară la ceai. Negustorul pofți la câte o ceașcă și pe gazde care, firește, nu refuzară. Intre cei doi mai vârstnici (Achim avea acum cincizeci și șase de ani), convorbirea s'a încins curând: negustorul punea întrebări despre moșierii din vecinătate, și nimeni mai bine decât Achim n'ar fi putut să-i dea toate informațiile trebuitoare cu privire la ei; argatul cel cocoșat se ducea mereu sa vadă de cele două căruțe, și în cele din urmă se duse să se culce. Avdochia rămase așa dar să stea de vorbă cu celălalt... Ea ședea alături de dânsul, sorbea puțin și mai mult asculta ce spune el; dar se vedea limpede că vorbele lui îi erau pe plac: fața ei se animase și se colorase, — râdea des și din toată inima... Tânărul lucrător ședea aproape nemișcat, cu capul pletos aplecat pe masă; vorbea încetșor, fără să ridice glasul, și pe îndelete; în schimb ochii lui albaștri, mici, dar sclipitori și semeți, o sorbeau pe Avdochia. Ea ședea la început întoarsă cu umărul spre dânsul, dar în cele din urmă îndrăsni să i se uite drept în față. Flăcăul avea obrazul proaspăt și catifelat ca un măr de Criméea; se hlizea mereu și-și tot mângâia cu degetele albe bărbia acoperită cu un puf rar, negru. Se exprima în limbajul negustoresc, dar foarte curgător și cu un fel de nepăsare sigură de sine — și se uita mereu la dânsa cu aceeași privire fixă și îndrăsneață. La un moment dat se aplecă spre ea

ceva mai aproape și, fără a-și schimba expresia feței, îi zise: „Avdochia Arefievna. nicio femeie pe lume nu e ca matale. Mi-aș da viața pentru mata”.

Avdochia izbucni în hohote de râs.

— De ce râzi? o întrebă Achim.

— Păi dumnealui tot îndrugă la caraghioslăcuri, răspunse ea fără să se turbure.

Negustorul zâmbi:

— He-he, Naum ăsta al meu e mare mucalit. Dar să nu vă luați după el.

— Ce să mă iau! Altă treabă n'am? zise Avdochia dând din cap.

— He-he, firește, — afirmă negustorul, apoi adăugă: — Să avem iertăciune, mulțumim pentru cinste... dar e vremea să ne gândim la odihnă...

Și se sculă în picioare.

— Foarte mulțumim și noi — zise Achim și se sculă și el. — Vă doresc noapte bună! Hai, Avdochiușca...

Avdochia se ridică alene... Apoi se sculă și Naum, și toți se despărțiră.

Gazdele se retraseră în odaia care le servea de dormitor. Achim începu să sforăie curând. Avdochia nu putu multă vreme să adoarmă. La început stătu culcată liniștit cu fața la perete, apoi începu să se frământa pe perina fierbinte; ba dădea plapoma la o parte, ba se învelea... În cele din urmă ațipi ușor. Deodată se auzi din curte un glas puternic bărbătesc, care cânta un cântec târăgănat dar nu trist, ale cărui cuvinte nu se puteau desluși. Avdochia deschise ochii și trase cu urechea. Cântecul continua mereu. Melodia se revărsa sonoră în aerul de toamnă.

Achim ridică puțin capul.

— Dar cine o fi cântând? — întrebă el.

— Nu știu.

— Cântă bine, adăugă Achim după o pauză. Tare bine! Futernic glas! Altădată cântam și eu, și cân-

tam binișor. Dar mi s'a stricat glasul. Halal de ăsta! O fi cântând flăcăul acela, cum îl cheamă, Naum...

Apoi Achim se întoarce pe partea cealaltă, respiră adânc și adormi iar...

Încă multă vreme glasul nu tăcu. Avdochia asculta cu nesaț; în cele din urmă cântecul încetă brusc, pe urmă încă odată glasul izbucni sălbatic, și apoi se stinse treptat. Avdochia își făcu cruce, puse capul pe perină... Trecu o jumătate de ceas. Avdochia se ridică și tiptil voi să se dea jos din pat.

— Incotro, nevastă? o întrebă somnoros Achim.

Ea rămase locului.

— Să mai îndrept fitilul candelii, zise ea. Nu știu de ce, dar nu pot dormi.

— Mai spune și tu o rugăciune, mormăi Achim și adormi.

Avdochia se duse la candelă și, tot meșteșugind, o stinse deabinelea; apoi se culcă din nou. Se făcu tăcere.

A doua zi dimineăța, foarte devreme, negustorul porni iar la drum cu cei doi tovarăși. Avdochia mai dormea. Achim îl însoți cale de o jumătate de verstă; avea treabă la moară. Întors acasă, o găsi pe nevastă-sa îmbrăcată și nu singură; cu ea era flăcăul din ajun, Naum. Stăteau de vorbă lângă masă, la fereastră. Când îl văzu pe bărbatu-său, Avdochia fără să spună ceva ieși din odaie; iar Naum spuse că a venit după mânușile lui stăpănu-său pe care acesta ci-că le-ar fi uitat pe laviță. Apoi plecă și el.

Cred că nu e nevoie să mai spunem cetitorului ceea ce probabil a ghicit singur: Avdochia s'a îndrăgostit de Naum cu patimă... Cum a fost cu puțință acest lucru într'un timp atât de scurt, e greu de explicat, cu atât mai greu cu cât până atunci ea se purtase fără cusur cu toate că avusese multe prilejuri să-și calce credința conjugală. Mai târziu, când relațiile ei cu Naum au ajuns în gura lumii, mulți dintre vecini afirmău că dânsul chiar în prima seară

i-ar fi turnat în ceașca de ceai câteva picături dintr'o apă vrăjită (la noi este încă foarte răspândită credința în eficacitatea unor asemenea mijloace) și că chiar de a doua zi s'a văzut limpede cum Avdochia s'a schimbat la față și a început să tânjească...

Oricum ar fi fost, dar pe Naum îl puteai vedea acum foarte des în han la Achim. Întâi a trecut pe acolo cu același negustor, apoi peste trei luni a venit singur cu marfă proprie; pe urmă s'a răspândit șovinul că s'a stabilit într'unul din orașele vecine. De atunci nicio săptămână nu trecea fără să se ivească pe șosea brișca lui solidă înhămată cu doi căluți voinici pe care îi mâna el singur.

Între Achim și dânsul nu era cine știe ce prietenie, dar nici vreo ostilitate nu se putea observa. Achim nu prea îl băga în seamă; se gândea doar la el ca la un om priceput care-și face drum în viață. Nu bănuia adevăratele sentimente ale Avdochiei și avea în ea aceeași încredere ca până acum.

Așa mai trecură doi ani.

Intr'o zi de vară, înainte de prânz, Lizaveta Prohorovna, cu cățelul și cu o umbreluță elegantă, ieși să se plimbe puțin prin grădinița ei curățică, aranjată după moda nemțească. În ultimii doi ani se sbârcise vădit și se veștejise la obraz cu toate că întrebuința tot felul de cosmetice, sulimanuri și pudre. Intr'o rochie scrobită care foșnea ușor, Lizaveta Prohorovna umbla cu pași mărunți pe cărarea de nisip, între două rânduri de gherghine aliniat cu sfoara, când deodată vechea noastră cunoștință, Kirilovna, veni fuga să-i anunțe respectuos că un oarecare negustor din B. dorește să-i vorbească despre o afacere foarte importantă. Kirilovna era ca și altădată favorita stăpânei, (de fapt ea administra toată proprietatea doamnei Kupțe) și de câtva timp căpătase permisiunea să poarte un bonet alb, ceea ce făcea ca trăsăturile feței să pară și mai tăioase.

— Negustor? întrebă cucoana. Ce vrea?

— Nu știu ce dorește, răspunse Kirilovna cu glas mios; parcă ar vrea să cumpere ceva dela domnia-voastră.

Lizaveta Prohorovna se întoarse în casă, se așeză la locul ei obișnuit, într'un fotoliu sub o cupolă frumos îmbrăcată cu iederă și dădu ordin să fie introdus negustorul.

Se ivi... Naum. El se înclină adânc și se opri la ușă.

— Mi s'a spus că dorești să cumperi ceva dela mine, începu Lizaveta Prohorovna și adăugă în gând: Frumos bărbat e negustorul ăsta...

— Așa este.

— Și ce anume?

— N'ați binevoi să vindeți hanul domniei-voastre?

— Hanul? Care han?

— Păi acela de lângă drumul mare, nu departe de aici.

— Dar hanul acela nu e al meu, e al lui Achim.

— Cum nu e al domniei-voastre? E pe locul domniei-voastre.

— Să zicem că pământul e al meu... e cumpărat pe numele meu; dar hanul e al lui.

— Hm! da... Vasăzică nu binevoiți să mi-l vindeți mie?

— Cum să ți-l vând?

— Hm! da... Aș da preț bun...

Lizaveta Prohorovna tăcu câteva secunde.

— Ce idee ciudată... începu ea din nou. Ei și cât ai da? Bineînțeles, nu întreb pentru mine, ci pentru Achim.

— Pentru casă cu toate acareturile și, firește, și cu pământul dimprejur, aș da două mii de ruble.

— Două mii! E puțin! exclamă Lizaveta Prohorovna.

— Atâta face. E plătit cinstit...

— Dar cu Achim ai vorbit?

— Cu Achim? La ce să vorbesc cu el? E hanul domniei-voastre.

— Bine, dar ți-am spus... Curios cum nu pricepi!

— Cum să nu pricep? Pricep foarte bine.

Lizaveta Prohorovna se uită la Naum. Naum se uită la Lizaveta Prohorovna.

— Vasăzică, începu el iar vorba. Cât ați cere domnia-voastră?

— Eu... — Lizaveta Prohorovna începu să se miște în fotoliu. — Mai întâi ți-am spus că două mii e puțin, și al doilea...

— Aș mai da un sutar...

Lizaveta Prohorovna se sculă în picioare.

— Văd că vorbești anapoda; ți-am spus doar că hanul nu pot să-l vând și n'am să-l vând. Nu pot... adică nu vreau.

Naum zâmbi și tăcu o clipă.

— Bine, cum doriți... zise el apoi, ridicând ușor din umeri; vă cer iertare, să trăiți!

Se înclină și puse mâna pe clanță.

Lizaveta Prohorovna se întoarse către dânsul.

— De altfel... zise ea cu o ezitare abia perceptibilă: dumneata să nu pleci încă.

Apoi sună și, din cabinetul de alături, se ivi Kirilovna.

— Kirilovna, spune să se servească ceai domnului negustor. Am să te mai văd, adăugă ea, dând ușor din cap.

Naum se înclină încăodată și ieși împreună cu Kirilovna.

Lizaveta Prohorovna se plimbă de vreo două ori încoace și încolo prin odaie, apoi sună din nou. De astă dată intră un băiat de servicii, căruia îi porunci s'o cheme pe Kirilovna. Peste câteva momente aceasta se ivi călcând ușor: pantofii ei noi din piele de capră scârțâiau discret.

— Ai auzit, îi spuse Lizaveta Prohorovna cu un râs silit, ce mi-a propus negustorul acela?

— Nu, n'am auzit... Ce anume?

Și Kirilovna clipi din ochii ei mici și negri, tă-tărești.

— Auzi că vrea să-i vând eu hanul lui Achim!

— Ei și?

— Dar cum asta?... Și Achim? Se poate?

— Bine, coniță, ce tot spuneți dumneavoastră? Păi hanul nu e al dumneavoastră? Nu suntem toți ai domniei-voastre? Și tot ce avem nu e al stăpânei?

— Ce tot vorbești, Kirilovna, pentru Dumnezeu?

— Lizaveta Prohorovna își suflă nervos nasul într'o batistă de dantelă. — Achim a clădit hanul cu banii lui.

— Cu banii lui? De unde a avut bani? Nu din mila dumneavoastră? Și s'a folosit de teren atâta vreme... tot din mila stăpânei. Și ce vă închipuiți coniță, că n'o să-i mai rămână bani? Dar e mai bogat decât dumneavoastră, n'aveți grijă!

— Asta așa e, firește, dar tot nu pot... Cum să vând eu hanul?

— Și de ce să nu-l vindeți? Bine că s'a găsit cum-părător. Imi dați voie să vă întreb, cât v'a oferit?

— Două mii de ruble și ceva, zise încet Lizaveta Prohorovna.

— O să dea mai mult, coniță, dacă a oferit două mii din capul locului. Și cu Achim o să vă înțelegeți pe urmă; o să-i mai scădeți din obroc... Ba chiar are să vă fie recunoscător.

— Firește, firește, va trebui să micșorăm obrocul... Dar nu, Kirilovna, cum să vând?... — Lizaveta Prohorovna iar începu să se plimbe de colo până colo prin odaie... — Nu, nu se poate, nu se cuvine... nu, te rog, să nu-mi mai vorbești de așa ceva, că mă supăr...

Dar cu toată porunca și supărarea Lizavetei Prohorovna, Kirilovna tot i-a vorbit... și peste o jumătate de ceas s'a întors la Naum, pe care-l lăsase la samovar, în bufet.

— Ce veste mi-aduceți, prea stimata mea? întrebă Naum, punând cu eleganță pe farfurioară ceașca de ceai pe care o isprăvisese de băut.

— Iată ce veste, răspunse Kirilovna. — Duceți-vă la cucoana, vă așteaptă.

— Mă duc, zise Naum și, sculându-se, o urmă pe Kirilovna în camera de primire.

Ușa se închise după ei... Când în cele din urmă această ușă se deschise din nou și Naum ieși din cameră deandaratele și ploconindu-se, afacerea era în regulă; hanul lui Achim îi aparținea; îl cumpăraseră cu două mii opt sute de ruble. Hotărîră să facă contractul de cumpărare cât mai curând, însă până atunci să nu dea nimic în vileag. Lizaveta Prohorovna căpătase o sută de ruble arvună, iar Kirilovna două sute samsarlâc... „N'am cumpărat scump” își spuse Naum urcându-se în brișcă. „Bogdaproste pentru izbândă”.

Tocmai pe când la curtea boierească se punea la cale târgul despre care am vorbit, Achim ședea singur acasă pe laviță lângă fereastră și-și netezea barba, dus pe gânduri. Părea nemulțumit. Am spus mai sus că el nu bănuia sentimentele nevastă-si pentru Naum, deși nu odată se găsiseră oameni binevoitori care să-i dea a înțelege că ar fi vremea să deschidă ochii; firește, și el singur observase uneori că gospodina lui avea toane de câtva timp; dar e știut că așa e muierea, schimbăcioasă și cu nărav... Chiar când vedea limpede că lucrurile nu stau cum trebuie, el dădea numai din cap, nu-i venea să facă gură; las'că firea lui îngăduitoare nu se schimbase cu vârsta, dar și de lene... Însă în ziua aceea era tare supărat; în ajun auzise cu totul pe neașteptate pe uliță o convorbire între una din lucrătoarele lui și o altă femeie din vecini.

Femeia o întrebase pe lucrătoare de ce nu venise la ea, aseară la petrecere, așa cum fusese vorba.

— Aș fi venit, da' din păcate am dat cu nasu' de stăpână-mea, bat-o pustia!

— Da?... — întrebă târăganat femeia, și-și sprijini obrazul în palmă. — Și unde ai dat de ea?

— Păi, după cânepa popii. Știi, acolo în cânepă se întâlnește stăpână-mea cu ăla al ei, Naum. Pe întunec, n'am văzut, oi fi avut luna în față, Dumnezeu știe cum, dar am nimerit drept într'înșii.

— Ai nimerit... — repetă femeia. — Și ce făcea acolo, măiculiță? Stăteau?

— Nimic... stăteau. Stătea el, stătea și ea... M'a văzut și mi-a spus: unde alergi? Du-te acasă! Și m'am dus.

— Te-ai dus... — Femeia tăcu o clipă. — Păi, cu bine, Fetiniușca! — zise ea și-și văzu de drum.

Convorbirea asta îl impresionase neplăcut pe Achim. E drept, dragostea lui pentru nevastă-sa se mai răcise, totuși cuvintele lucrătoarei îi dis plăcuseră...

Lucrătoarea spusese adevărul. În seara aceea Avdochia se dusesese să se întâlnească cu Naum, care o aștepta pe șosea într'un loc unde din pricina cânepii înalte era întunec beznă. Hlujul cânepii era de sus până jos ud de rouă; în preajmă, un miros pătrunzător te amețea. Luna tocmai răsărea, mare și roșie, într'o ceață deasă.

Naum auzise de departe pașii grăbiți ai Avdochiei și se duse s'o întâmpine. Ea se apropie de dânsul gâfâind. Luna lumina fața ei palidă.

— Ei, mi-ai adus? o întrebă el.

— De adus ți-am adus, răspunse ea cu glas nesigur, dar cum...

— Dacă ai adus, adă, o întrerupse el și întinse mâna...

Avdochia scoase ceva ca un fișic dintr'o basma. Naum i-l luă îndată din mână și-l băgă în sân.

— Naum Ivanici... — Avdochia vorbea încet și

se uita țintă la el. — Of, Naum Ivanici... Din pricina ta are să fie vai de sufletul meu...

Și în clipa asta dădu peste ei lucrătoarea.

Și așa, Achim ședea pe laviță și, nemulțumit, își netezea barba. Avdochia mereu intra în odaie și iar ieșea. Achim, în tăcere, o urmărea cu privirea. În cele din urmă ea mai intră odată, scoase o cațaveică din dulap, și tocmai voia să pășească peste prag, când Achim, pierzându-și răbdarea, mormăi, ca și cum ar vorbi cu el însuși.

— Ce dracu au muierele de se tot fâțâie mereu? Nu-i chip să stea locului... Dimineata, seara, trebuie să alege undeva...

Avdochia ascultă cuvintele lui bărbatu-său, neclintită, până la sfârșit. Numai la vorba „seara” mișcă puțin din cap, apoi căzu parcă pe gânduri...

— Apoi tu, Semionici, zise ea în cele din urmă cu ciudă, e știut, când te pornești la vorbă, apoi...

Dădu din mână cu dispreț și ieși trântind ușa. (Avdochia de altfel nu prea prețuia elocvența lui Achim. Când acesta, uneori seara, se'ntâmpla să intre în discuție cu mușteriii, sau se avânta în vreo istorisire, Avdochia ori începea să caște pe ascuns, ori pleca). Achim, uitându-se la ușa închisă, bodogăni:

— Când mă pornesc la vorbă, hai? Apoi tocmai asta e, că nu ți-am vorbit deajuns... Și cu cine? Tot de teapa mea... Și încă...

Achim se sculă, se gândi puțin, apoi își trânti un pumn în ceafă...

După aceasta trecură câteva zile în chip destul de ciudat. Achim se tot uita la nevastă-sa ca și cum ar fi vrut să-i spună ceva; ea, la rândul ei, se uita la el cu teamă și bănuială. Amândoi păstrau o tăcere silită, care însă de obicei se sfârșea printr'o observație hartăgoasă a lui Achim, fie cu privire la vreo neregulă în gospodărie, fie cu privire la femeii în general. Avdochia mai totdeauna nu răspundea nimic. Dar cât era Achim de moale și îngă-

duitor, lucrurile tot ar fi ajuns la o explicație furtunoasă între el și Avdochia, dacă nu se întâmpla ceva care să facă de prisos orice explicație.

Intr'o dimineață Achim cu nevastă-sa tocmai se așezase să prânzească (din pricina muncilor de vară nu se afla în han niciun drumeț) când deodată se auzi sgomotul unei trăsurii, care venea repede pe șosea și apoi se opri brusc la poartă. Achim se uită pe ferestruică, se încruntă și lăsă capul în jos. Din brișcă cobora pe îndelete Naum. Avdochia nu-l văzu, dar când auzi glasul lui în tindă, limba începu să-i tremure ușor în mână... Naum poruncea unui servitor să bage trăsura în curte. Apoi ușa se deschise și el intră în odaie.

— Noroc, zise Naum și-și scoase șapca.

— Noroc, mormăi Achim printre dinți. Ce vânt te aduce?

— Apoi, am fost pe-aproape, răspunse Naum și se așeză pe laviță. La curte.

— La curte, repetă Achim, fără să se scoale. Cu daraveri?

— Da, cu daraveri. Avdochia Arefievna, respectele mele.

— Bună-ziuă, Naum Ivanici, răspunse ea.

Toți tăcură câtva timp.

— Ce mâncați? Un fel de ciorbă? — începu iar Naum.

— Da, ciorbă, izbucni Achim și se făcu palid: — dar nu e pentru tine.

Naum îl privi mirat pe Achim.

— Cum, de ce nu e pentru mine?

— Iac' așa, nu e pentru tine, strigă Achim, cu ochii scânteietori și bătând cu pumnul în masă. In casa mea nimic nu e pentru tine, m'auzi?

— Ce e, Semionici, ce este? Ce-i cu tine?

— Cu mine nu e nimic, dar *cu tine* mi s'a urf, asta-i! Bătrânul se sculă în picioare. Tremura din tot corpul. Prea mi te bagi în suflet, ai priceput?

Și Naum se sculă.

— Bine, frate, ai căpiat zău, zise el zâmbind. Avdochia Arefievna, ce e cu dânsul?

— Îți vorbesc, răcni Achim cu glas tremurat. Ieși afară m'auzi? Ce tot Avdochia Arefievna... Piei de aici, mă'nțelegi?

— Cum ai spus? întrebă Naum răspicat.

— Pleacă de aici, iacă ce-am spus. Casa mea, ușa ta. Ai priceput? Altfel...!

Naum făcu un pas înainte.

— Dragii mei, nu vă încăierăți, vai de mine, mă rog vouă, — bolborosi Avdochia, care până în clipa asta șezuse nemișcată.

Naum se uită la ea.

— Liniștiți-vă, Avdochia Arefievna, de ce să ne încăierăm! Bre omule, continuă el, adresându-se lui Achim, ce sbieri așa! Nu, zău! Ei, lucrul dracului, cine a mai auzit să dai afară pe cineva dintr'o casă străină, adăugă el rar și apăsător, — și încă chiar pe proprietar?

— Cum dintr'o casă străină, bolborosi Achim. Pe care proprietar?

— Păi, pe mine!

Și Naum clipi din ochi și, rânjind, își arătă dinții albi.

— Cum pe tine? Nu sunt eu proprietar?

— Mă, greu de cap mai ești, frățioare... Când îți spun că stăpân aici sunt eu...

Achim căscă ochii mari.

— Ce tot îndrugi, parc'ai fi mâncat laur, — zise el după câteva clipe. — Ce fel de stăpân ești tu?

— Ce să mai vorbesc cu tine, se răsti Naum scos din răbdări; vezi hârtia asta? continuă el, scoțând din buzunar o hârtie timbrată, îndoită în patru. Vezi? Asta e un contract de vânzare! Am cumpărat hanul cu pământ cu tot, da, dela moșiereasă, dela Lizaveta Prohorovna l-am cumpărat! Contractul l-am încheiat eri, în oraș. Acum sunt eu stăpân aici, nu tu.

Acu să faci bine să-ți strângi catrafusele, adăugă el, băgând iar hârtia în buzunar; și mâine să nu te mai văd pe-aici, m'ai auzit?

Achim stătea ca trăsnit.

— Tâlharul, gemu el în cele din urmă, tâlharul Fedika, Mitika, nevastă, nevastă, prindeți-l, puneți mâna, țineți-l...

Se pierduse cu desăvârșire.

— Ia ascultă, se răsti Naum, amenințător, bagă de seamă, omule, nu te prosti...

— Ardeți-l, dă-i la cap, nevastă, se bocea Achim stând ca paralizat. — Tâlharule, banditul, nu ți-a fost deajuns dânsa... Și casa vrei să mi-o iei.. vrei să-mi iei tot... Dar nu, nu se poate... Mă duc eu... mă duc să-i spun... Cum, de ce să vândă... Lasă, îi vedea tu...

Și cu capul gol se repezi afară.

— Incotro, Achim Semionici, unde alergi? îl întrebă slujnica Fetinia, ciocnindu-se cu el în ușă.

— La curte! Lasă-mă! La cucoana... — se tânguî Achim.

Zărind brișca lui Naum, pe care încă nu o băgaseră în curte, el se urcă dintr'o săritură, puse mâna pe hățuri și, plesnind calul din răsputeri, porni spre conac.

Tot drumul nu încetă să se vaiete.

— Măiculiță, Lizaveta Prohorovna, ce-am făcut, păcatele mele, cu ce ți-am greșit...

Și mereu dădea în cal. Oamenii întâlniți în drum se fereau înlături și se uitau lung după dânsul.

Intr'un sfert de ceas Achim ajunsese la conac, trase la scară, sări jos din brișcă și dădu buzna în antret.

Un lacheu, care visa dulce, întins pe o bancă, mor-măi speriat:

— Ce vrei?

— Cucoana, trebuie să vorbească cu cucoana, zise în gura mare Achim.

— Dar ce s'a întâmplat? întrebă uluit lacheul.

— Nimic, nu s'a întâmplat nimic. Dar trebuie să văd pe cucoana.

— Cum, cum, exclamă din ce în ce mai uimit lacheul, sculându-se alene.

Achim se desmetici, ca după un duș rece...

— Petre Evgrafici, zise el înclinându-se adânc, anunțați vă rog cucoanei că Achim dorește s'o vadă...

— Bine, bine... o să anunț... Ești beat pare-mi-se... așteaptă... aici... bodogăni lacheul și se îndepărtă.

Achim lăsă capul în jos, turburat. Toată energia lui îl părăsi în clipa când puse piciorul în antecameră...

Dar și Lizaveta Prohorovna se turbură când i se anunță venirea lui Achim. Dădu ordin îndată să vină Kirilovna.

— Nu pot să-l primesc, — exclamă ea agitată îndată ce aceasta se înfățișă, mi-i cu neputință. Ce să-i spun? N'am prevăzut că o să vină și are să se plângă? adăugă ea emoționată și cu ciudă; doar ți-am spus...

— Dar nu e nevoie să-l primiți, zise Kirilovna liniștit. La ce bun să vă deranjați?

— Și atunci cum să facem?

— Dați-mi voie să vorbesc eu cu dânsul.

Lizaveta Prohorovna răsufală ușurată.

— Da, mă rog ție, Kirilovna, vorbește-i. Spune-i, hm! da, că... că a trebuit... și de altfel o să-l despăgubesc... în sfârșit, știi tu... Așa, te rog, Kirilovna.

— Fiți pe pace, conită, zise Kirilovna și ieși din cabinet scârțâind cu pantofii.

— Nu trecu niciun sfert de ceas și scârțâitul se auzi din nou. Kirilovna se întoarse cu aceeași expresie liniștită pe obraz și cu aceeași privire șireată în ochi.

— Ei, o întrebă stăpâna. Ce zice Achim?

— Ce să zică, nimic. Zice că toate-s după voia și mila dumneavoastră, să fiți sănătoasă și să trăiți mulți ani.

— Și nu s'a plâns,

— De loc. De ce să se plângă?

— Atunci de ce a venit? întrebă Lizaveta Prohorovna nedumerită.

— A venit să vă roage să-l scutiți de obroc, pe anul viitor, adică...

— Se înțelege, îl scutim, îl scutim, întrerupse cu vioiciune Lizaveta Prohorovna. Se înțelege. Cu plăcere. Și să-i spui că am să-l despăgubesc negreșit... Îți mulțumesc, Kirilovna. Și el văd, că e om de treabă... Stai nițel, adăugă ea: dă-i asta dela mine.

Lizaveta Prohorovna luă de pe măsuța de lucru o hârtie de trei ruble. — Iaca, ia asta, dă-i.

— Bine, conia, zise Kirilovna, se duse liniștit la ea în odaie și băgă tacticos bancnota într'o casetă de fier dela căpătâiul patului, unde-și ținea „economiile” (care nu erau puține...)

Raportul Kirilovnei avu, ce e drept, darul s'o liniștească pe stăpână-sa; în realitate însă, convorbirea ei cu Achim nu se petrecuse așa cum povestise dânsa. Mai întâi, ea îi trimise vorba lui Achim să vie la ea în odaie. El la început refuză, zicând că dorește să vadă nu pe Kirilovna ci pe însăși Lizaveta Prohorovna; în cele din urmă însă se supuse și se duse pe scara din dos la Kirilovna. Acolo o găsi pe aceasta singură. Intrând în odaie Achim se opri îndată și se lipi de perete lângă ușă, fără să poată scoate niciun cuvânt...

Kirilovna se uită lung la el.

— Achim Semionici, dumneata dorești s'o vezi pe cucoana?

El dădu numai din cap.

— Asta nu se poate, Achim Semionici. Și la ce bun? Ce s'a făcut nu se mai poate desface. Ai s'o superi numai. Nu te poate primi, Achim Semionici...

— Nu poate, repetă el și tăcu. Apoi după o pauză: — Vasăzică, se cheamă... să rămân păgubaș?...

— Ascultă, Achim Semionici. Știu că d-ta ești un

om cu minte. Înțelegi că hotărîrea stăpânei nu se mai poate schimba. Ce să mai vorbim de pomană? La ce folos? Nu e așa?

Achim lăsă capul în jos.

— Cred că ar fi mai bine, continuă Kirilovna, să rogi pe cucoana să-ți mai scadă din obroc...

— Vasăzică eu rămân păgubaș, repetă Achim cu același glas ca mai înainte.

— Achim Semionici, ți-am mai spus: nu se poate. D-ta știi mai bine decât mine...

— Hm! da. Și... cu cât... hanul, cu cât l-a vândut?

— Nu știi, Achim Semionici; nu pot să știu... Dar de ce stai în picioare? Șezi, te rog.

— Lăsați... Stau în picioare... mulțumesc... eu sunt țaran...

— Cum țaran, ce vorbă e asta, Achim Semionici? Dumneata ești și rămâi negustor; noi ăștia nu suntem de seama d-tale. Nu-ți mai face sânge rău de geaba... Vrei ceai?

— Nu, mulțumesc nu e nevoie. — Achim se deslipi de perete. — Mulțumesc. Rămâneți cu bine, du-duiță. — Și plecă.

Kirilovna lepădă șorțul și se duse la cucoana.

— Da, da, sunt și rămân negustor, — își zise Achim, oprindu-se îngândurat la poarta conacului. — Halal de-așa negustor, n'am ce zice...

Dădu din cap și începu să râdă cu amărăciune.

— Bine, așa să fie. Haide acasă!

Și uitând cu desăvârșire brișca lui Naum cu care venise, porni pe jos pe șosea spre han.

Încă nu făcuse o verstă când deodată auzi din urmă sgomotul unei căruțe.

— Achim, Achim Semionici, îl chemă cineva.

El ridică ochii și zări pe un cunoscut al lui, țar-covnicul Efrem, poreclit „cârțița”, un omuleț sgribulit cu un năsuc ascuțit și cu ochii năclăiți, care ședea într'o căruță hodorogită, pe un sac cu paie.

— Mergi spre casă? — îl întrebă Efrem pe Achim.

Achim se opri.

— Spre casă.

— Dacă vrei, te duc eu.

— Mă rog, du-mă.

Efrem se dădu înlături și Achim se urcă în căruță. Efrem, care se vedea că era cherchelit, începu să biciuiască mârtoaga cu capetele hățurilor de frânghie. Calul porni într'un trap obosit, smucind mereu cu botul frâul care n'avea zăbală.

Merseră cale de o verstă fără a spune o vorbă nici unul nici celălalt. Achim ședea cu capul aplecat, iar Efrem numai mormăia câte ceva din când în când și ba îndemna calul, ba îl mai oprea. La un moment dat, fără veste, îl întrebă pe Achim:

— Dar unde ai fost așa fără șapcă?

Și fără să aștepte răspuns continuă cu jumătate de glas:

— Aha! Ai lăsat-o la cărciumă... Ești sugaci, te știu eu... dar mi-ești drag, că ești sugaci... Nu ești bătăuș, nu ești zurbagiu... Ești gospodar, dar ești sugaci... Ehe! Și încă ce fell!... Dar mai las-o... pârdaľnica de băutură... că e lucru dracului!... Ura! — țipă el deodată din rășputeri. — Ura! Ura!

— Oprește! Oprește! — se auzi în apropiere un glas de femeie. — Stați!

Achim se uită împrejur. Peste câmp venea fuga o femeie așa de palidă și de sbârlită că la început nici nu o recunosc.

— Stați, stați! — gemu ea iarăși, gâfâind și făcând semn cu mâna.

Achim tresări. Era nevastă-sa. El apucă hățurile.

— Ce să ne oprim, — bodogăni Efrem, — pentru o muiere? Hi!

Dar Achim trase de hături și opri brusc.

În clipa asta Avdochia ajunsese la șosea și se prăvăli la pământ cu fața în praf. Începu să se vaiete:

— Tătucule, Achim Semionici, și pe mine m'a luat pe fugă!

Achim o privi fără să se clinească din loc; trase numai și mai tare de hățuri.

— Ural — răcni iar Efrem.

— Și așa, te-a alungat? — întrebă Achim.

— Da, tătucule, — răspunse, plângând cu sughițuri, Avdochia. M'a dat afară, tătucule! „Casa e acum a mea”, zice „du-te, pleacă”...

— Bun, așa e bine... așa ți se cade... mormăi Efrem.

— Și tu, hai, te pregăteai să rămâi? întrebă Achim, zâmbind amar...

— Păcatele mele, da, tătucule, îl întrerupse Avdochia, care după ce se ridicase în genunchi acum se trânti din nou cu fața la pământ — dar tu nici nu știi... apoi eu... Omoară-mă, Achim Semionici, omoară-mă aici pe loc...

— De ce să te omor, zise cu tristețe Achim; singură te-ai nenorocit! acuma ce mai...

— Dar, Achim Semionici, nici nu bănuiești. — Părăluțele... părăluțele tale... s'au dus... blestemata de mine, le-am luat de sub scândură, le-am dat tâlharului, lui Naum, i le-am dat eu, afurisita de mine... De ce mi-ai arătat ascunzătoarea, că eu, nelegiuita... Cu banii tăi a cumpărat hanul, tâlharul...

Și o înneacă plânsul...

Achim se apucă de cap cu amândouă mâinile.

— Cum! strigă el cu disperare, vasăzică și banii... și banii mei și hanul... tot... și tu, tu... i-ai furat... Am să te omor, am să te strivesc, șarpe afurisit!...

Și sări din căruță.

— Semionici, Semionici, să n'o bați... se rugă Efrem spăimântat.

Scena atât de neașteptată la care era martor începuse să-l desmeticească.

— Nu, tătucule, omoară-mă, tătucule, omoară-mă, nu te lua după el, bate-mă, porumbelule, strigă Avdochia, tăvălindu-se la picioarele lui Achim.

El se uită o clipă la dansa, apoi se depărtă cu câțiva pași și se așează pe iarbă, lângă drum.

Urmară câteva momente de tăcere. Avdochia întoarse capul către locul unde ședea Achim.

— Semionici, bre Semionici, zise în cele din urmă Efrem. Ei, hai... destul... de! n'ai ce să-i mai faci! Apoi continuă bodogănind:

— Ptiu! „ocazia” dracului! Muiere afurisită!

Și aplecându-se prin loitră către Avdochia:

— Tu, du-te la el, nu vezi că-și iese din minți...

Avdochia se sculă, se apropie de Achim și iar îi căzu la picioare.

— Tătucule... încep ea cu glas stins.

Achim se sculă și se îndreptă spre căruță. Avdochia i se agăță de poala caftanului.

— Marș de aici! — răcni el sălbatic și o îmbrânci.

— Unde să te duc? întrebă Efrem, văzând că Achim s'a suit iar în căruță.

— Ai vrut să mă duci acasă, răspunse Achim. Atunci, du-mă la tine, că eu nu mai am casă. Casa mea s'a vândut...

— Bine, poftim! Să mergem la mine... Dar aceea de colo...?

Achim nu răspunse nimic.

— Și pe mine, pe mine, izbucni în plâns Avdochia. Pe mine cui mă lași... unde să mă duc?

— La cel căruia i-ai dat banii mei, spuse Achim fără să se întoarcă, — hai, Efrem!

Efrem dădu bici calului; căruța se urni din loc. În curând nu se mai auzi glasul Avdochiei...

Efrem locuia cam la o verstă depărtare de hanul lui Achim, într'o căsuță mică dintr'un sătuleț popesc așezat în jurul unei biserici izolate, cu cinci cupole, pe care o ridicase de curând moștenitorii unui negustor bogat, în conformitate cu o dispoziție

a testamentului. Pe drum, înainte de a ajunge acasă, Efrem nu-i spuse lui Achim niciun cuvânt. Numai din când în când dădea din cap mormăind: „Of, of!” sau „Măi, măi!” Achim ședea nemișcat, cu spatele pe jumătate întors către Efrem.

În sfârșit ajunseră. Cel dintâi sări jos din căruță Efrem. În întâmpinarea lui veni fuga o fetiță de vreo șase ani, numai în cămășuță, care începu să strige:

— Tăticu! Tăticu!

— Unde e mă-ta? — o întrebă Efrem.

— Doarme în iatac.

— Las'o să doarmă. Achim Semionici, vă rog, poftiți înăuntru. (Trebue observat că Efrem îl tuitise numai beat fiind. Lui Achim îi ziceau dumnea-voastră chiar cameni mai simandicoși...)

Achim intră în căsuța țarcovnicului.

— Poftim, aici, pe laviță, luați loc, zise Efrem; apoi: și voi, diavolilor, afară! se răsti el la trei alți copilași care se iviseră fără veste din diferite unghere ale odăii împreună cu două pisici costelive și murdare de cenușă. — Afară! Fuga!... Poftiți aici, Achim Semionici, luați loc. Cu ce aș putea să vă servesc!

După ce se gândi o clipă, Achim răspunse:

— Ascultă Efrem, niscai vin, se poate?

Efrem tresări...

— Vin? Da, cum să nu! În casă n'am... Dar numaidecât dau fuga la părintele Fiodor. La el se găsește totdeauna. La moment!

Și repede își luă șapca.

— Dar să aduci mai multșor, strigă Achim în urma lui. Plătesc'eu. — Atâția bani mai am...

— La moment! repetă Efrem, ștergând-o pe ușă.

Și într'adevăr foarte curând se întoarse, aducând subțioară două sticle mari din care una era destupată. Așeză sticlele pe masă, aduse două păhărele verzi, un codru de pâine și sare.

— Iacă așa îmi place, zise el mulțumit așezându-se la masă față în față cu Achim, dă-le naibei de necazuri!

Turnă vin în pahare și se porni la vorbă. Se minuna de purtarea Avdochiei:

— Zău, e lucru de mirare; cum dracu a făcut acela treaba asta? I-o fi făcut farmece... nu? Da, da, muieră trebue ținută din scurt... Dar cred că ați face bine să mai dați pe acasă, că mai aveți acolo o grămadă de lucruri...

Și tot așa continuă Efrem să înșire multe și mărunte; la un pahar de vin nu-i plăcea să tacă din gură.

Peste un ceas iată ce se petrecea în casă la Efrem. Achim, care în tot timpul cât ținuse băutul nu răspunsese nicio vorbă la toate întrebările și aluziile guralivei sale gazde, ci numai dăduse pe gât pahar după pahar, dormea pe cuptor, roșu-stacojiu, într'un somn greu și agitat. Copiii căscau gura uitându-se la el... iar Efrem... vai! Efrem dormea și el, însă într'o cămăruță îngustă și rece, unde-l închisese nevastăsa, femeie vâncioasă, robustă ca un bărbat. El se dusese la dânsa în iatac și începuse, ba s'o amenințe, ba să-i povestească ceva, dar așa de încâlcit și de fără șir, că ea își dădu seama îndată cum e cazul, îl apucă de guler și-l transportă la locul convenit. De altfel dormea în cămară foarte bine și liniștit. Ce ți-i cu obișnuința!

Kirilovna nu raportase Lizavetei Prohorovna tocmai exact convorbirea cu Achim... Același lucru se poate spune și despre Avdochia. Naum nu o alungase, cum îi spusese ea lui Achim; n'avea niciun drept s'o alunge. Era dator să lase vechilor stăpâni răgaz ca să se mute. Intre Naum și Avdochia avusesse loc o explicație de cu totul altă natură.

După ce Achim se repezise afară pe uliță strigând

că se duce la curte, Avdochia se întoarse către Naum, se uită la el cu ochi mari și îl întrebă:

— Doamne Dumnezeu! Naum Ivanici, e adevărat? Dumneata ai cumpărat hanul nostru?

— Da. Ei și? L-am cumpărat.

Avdochia tăcu o clipă, apoi izbucni, frângându-și mâinile:

— Vasăzică de aceea mi-ai cerut banii?

— Firește. E chiar așa cum spuneți... Ei! Mi se pare că bărbățelul dumneavoastră a plecat cu brișca mea, adăugă el (auzise sgomotul roților). — E șugubăț dumnealui!

— Bine, dar asta e hoție, se tângui Avdochia; doar sunt banii noștri, banii lui bărbatu-meu, și hanul e al nostru...

— Nu, Advochia Arefievna, o întrerupse Naum. Nu vorbiți așa, hanul n'a fost al dumneavoastră; hanul a fost pe pământ boieresc, prin urmare e al cucoanei. Cât despre bani, da, e adevărat, au fost ai dumneavoastră; numai că dumneavoastră, spun drept, ați fost așa de bună și mi i-ați dăruit mie... Vă sunt foarte recunoscător și chiar, dacă s'o putea, dacă mi-o veni la îndemână, am să vi-i dau înapoi. Dar gândiți-vă și dumneavoastră, nici eu nu puteam să rămân așa, nepricopsit...

Naum vorbea liniștit, și chiar zâmbea puțin...

— Doamne, doamne! strigă Avdochia. Dar cum se poate! Cum am să mă mai uit în ochii lui bărbatu-meu?... Tâlharule! adăugă ea, uitându-se cu ură la fața tânără, proaspătă a lui Naum. Pentru tine mi-am încărcat sufletul cu păcat, de hatărul tău am furat; și tu, tâlharule, banditule, ne-ai lăsat pe drumuri, ucigașule, șarlatanel...

Și începu să plângă cu sughituri...

— Liniștiți-vă Avdochia Arefievna, zise Naum; am să vă spun una și bună: cămașa e mai aproape de trup... Și apoi știți proverbul; de-aceea e știucă în apă, ca să nu doarmă crapul.

— Și unde să ne ducem acum, unde să ne punem capul? se văieta Avdochia.

— De! Asta n'aș putea spune...

— Am să te omor, tâlharule; am să te omor...

— Nu, nu veți face așa ceva, Avdochia Arefievna, de ce să vorbiți de geaba... Dar văd că acum e mai bine să plec, ca să nu vă mai supăr... Rămâneți cu bine... Măine mă întorc negreșit. Dar vă rog să-mi dați voie să trimit aici chiar azi niște argați de-ai mei, adăugă el, în timp ce Avdochia repeta mereu, plângând și țipând, că are să-l omoare și are să se omoare și ea.

— Dar iată-i, au și venit, observă Naum uitându-se pe fereastră. Știți, Doamne ferește, să nu se întâmple vreo nenorocire... E mai sigur așa... Și acum, Avdochia Arefievna, vă rog să binevoiți să vă strângeți lucrurile dumneavoastră chiar azi. Vă rog foarte mult. Oamenii mei au să vă ajute și au să stea de pază... Cu plecăciune!..

Naum se înclină, ieși și făcu semn argaților...

Avdochia căzu disperată pe laviță, apoi se trânti cu pieptul pe masă și începu iar să-și frângă mâinile. În cele din urmă sări în picioare ca să alerge în căutarea lui Achim... Intrevederea între ei am povestit-o mai sus.

După ce Achim plecă împreună cu Efrem și o lăsă singură pe câmp, ea mai întâi rămase locului plângând întruna; iar după ce se sătură de plâns se sculă și se hotărî să se ducă la curtea boierească. Amar i-a fost să intre pe poarta conacului... dar și mai amară întâlnirea cu fetele! Acestea, cum o văzură, se adunară în jurul ei cu declarații de simpatie și de părere de rău... Văzându-le, Avdochia nu-și putu stăpâni plânsul: lacrimile îi curseră și-roaie din ochii înroșiți și umflați. Nu se putea ține pe picioare și căzu istovită pe un scaun. Alergară s'o cheme pe Kirilovna. Kirilovna veni, îi vorbi prietenos, căută s'o consolideze dar la cucoana n'o

lăsa să se ducă, cum nu-l lăsase nici pe Achim. De altfel nici Avdochia n'a prea insistat s'o vadă pe Lizaveta Prohorovna; venise la curte numai pentru că în adevăr nu știa unde să-și pună capul.

Kirilovna dădu ordin să se aducă samovarul. La început Avdochia refuză să bea ceai; dar în cele din urmă cedă rugămintilor și stăruințelor tuturor fetelor și după prima ceașcă mai bău vreo patru. După ce Avdochia se mai liniști, Kirilovna văzând că numai din când în când mai are câte un acces slab de plâns, întrebă unde s'au hotărit să se mute și ce au de gând să facă cu gospodăria lor. La această întrebare Avdochia iar izbucni în plâns și declară că nu-î trebuie nimic, că nu i-a rămas altceva decât moartea; dar Kirilovna, femeie cu cap, o întrerupse îndată și o sfătui să nu piardă timpul de pomană și chiar de azi să înceapă a-și transporta lucrurile în satul unde locuise altădată Achim, în fostul lui bordei unde acuma trăia unchiu-său (moșneagul care-l sfătuisese odinioară să nu se însoare...) Kirilovna îi mai spuse că, cu învoirea cucoanei, are să-i dea oameni și cai pentru cărat și transport. „In ceea ce te privește pe mata, draguță”, — adăugă ea cu un zâmbet acru pe buzele ei de pisică — „la noi s'o găsi tot deauna un locșor pentru mata și o să te găzduim cu dragă inimă până te vei așeza în locuința nouă. Principalul e să nu-ți pierzi curajul: Domnul a dat, Domnul a luat și... o să dea iar; facă-se voia Lui. Firește, Lizaveta Prohorovna a găsit de cuviință, după socoteala domniei-sale, să vândă hanul; dar de voi n'o să uite, o să vă despăgubească. Așa mi-a și poruncit să-i spun lui Achim Semionici. El, unde-i acum?

Avdochia răspunse că s'a întâlnit cu dânsul, că a ocărit-o și a jignit-o foarte rău și că s'a dus acasă la Efrem.

— La acela! — exclamă foarte semnificativ Kirilovna. — Da! înțeleg, e supărat... cu drept cu-

vânt... Azi e mai bine să-l lași în pace... Ce e de făcut atunci? Ia să vedem... Malașca, — adăugă ea, adresându-se uneia din slujnice: — poștește-l aici pe Nicanor Ilici, am să-i spun ceva.

Peste câteva clipe intră un om cu o înfățișare foarte umilă. Nicanor Ilici, care era un fel de vătaf, după ce ascultă cu supunere cele ce i-a spus Kirilovna, răspunde: „am înțeles”, ieși și luă îndată măsurile necesare. Ii se dădură Avdochiei trei care cu trei țărani; la acești trei se adăugă de bună voie un al patrulea, care zicea că e mai priceput decât ceilalți; și cu ei Avdochia se duse la han. Acolo găsi pe foștii ei argați și pe Fetinia mânăniți și speriați... Oamenii lui Naum, trei flăcăi voinici, cum au venit în dimineața aceea, nici n'au mai plecat nicăieri și, după ordinele lui Naum, s'au apucat să „păzească”, și au păzit așa de bine că, la un car nou nouț, nu se știe cum, au dispărut șinele roților...

Biata Avdochia! Greu și amar i-a fost când a trebuit să se apuce de împachetat... Cu tot ajutorul omului „priceput” — care de altfel n'a făcut nimic, numai a umblat de colo până colo, cu o nua în mână, uitându-se cum lucrează ceilalți și scuișând din când în când înlături — ea n'a izbutit să termine treaba în ziua aceea, așa că s'a văzut silită să rămână peste noapte în han. Când s'a dus să se culce, o rugă pe Fetinia să doarmă în aceeași odaie cu ea. Dar n'a putut așipi decât spre dimineață; în somn s'a tot svârcolit și a gemut și lacrimile n'au încetat să-i curgă pe obraz...

În vremea asta, Efrem se deșteptase din somn, în cămăruță, mai de dimineață ca de obicei. Incepu să bată în ușă ca să i se dea drumul. Nevasta sa la început nu voi să-i deschidă, pe motivul că încă n'ar fi bine treaz... Dar el se pricepu să-i ațâțe curiozitatea, făgăduind că are să-i povestească ceva extraordinar

ce s'a întâmplat cu Achim; și astfel o înduplecă să scoată lacătul. Efrem îi spuse tot ce știa și apoi o întrebă dacă Achim s'a trezit sau nu.

— Dumnezeu să-l știe! — răspunse femeia — du-te de vezi tu; încă nu s'a dat jos de pe cuptor. Bre omule, ce beție ați tras amândoi ieri! Uită-te la tine, mutră de om e asta? Și cu părul plin de fân...

— Nu-i nimic răspunse Efrem; și scuturându-și părul cu mâna, intră în casă.

Achim nu mai dormea; ședea pe cuptor cu picioarele atârând în jos. Și la dânsul obrazul era buhăit și motololit, cu atât mai mult cu cât el n'avea obiceiul să se îmbete.

— Ei, Achim Semionici, cum ați dormit? întrebă Efrem.

Achim se uită la el cu o privire tulbure și zise răgușit:

— Măi frate Efrem. Mai faci rost și azi?... Știi tu...

Efrem îi aruncă o privire repede... Simți ca o lovitură în inimă. Așa ceva simte vânătorul care stă la pândă la marginea pădurii, de unde crede că tot vânatul a fost gonit, când fără veste aude din pădure lătratul copoilor...

— Cum, iar?

— Da, iar.

Efrem se gândi: „are să mă vadă nevasta și am să dau de bucluc... dar lasă"... Apoi răspunse:

— Bine, se poate. Așteptați nițel...

Ieși afară și, cum făcu, cum dresă, izbuti fără să fie observat să aducă sub poală o butelie mare.

Achim luă sticla; dar Efrem nu se mai așeză la băut cu el ca în ajun; îi era frică de nevastă-sa. De aceea îi spuse că se duce la han, să vadă ce-i pe acolo, cum se transportă calabalâcul, să bage de seamă ca să nu se fure ceva. Și în adevăr plecă, călare pe nenorocita lui de mârtoagă, spre han; bineînțeles, judecând după buzunarul umflat, nu uitase să se aibă în vedere și pe el...

Scurt timp după plecarea lui, Achim iar dormea pe cuptor. Nu se trezi, sau cel puțin nu dădu semn că s'a trezit, nici atunci când Efrem, întors după vreo patru ceasuri, începu să-l sgâlțâie și să-l înghiontească ca să-i spună, cu limba împleticită, că „gata... s'a isprăvit mutatul... tot... și sfintele icoane...” Apoi că „au întreat de dânsul dar că el, Efrem, n'a dat voie...” De altfel nu avu vreme să bolborosească prea mult, căci nevastă-sa iar îl băgă în cămăruță; iar dânsa, foarte supărată și pe bărbatu-său și pe musafir, care-i dăduse prilej lui bărbatu-său să se îmbete, se culcă și ea. Când se trezi, după obiceiul ei, cu noaptea în cap, și se uită pe cuptor, Achim nu mai era acolo...

Cocoșii încă nu cântaseră, era în puterea nopții, cerul de abia se zărea drept deasupra capului în timp ce la orizont se pierdea cu totul în beznă, când Achim ieși pe ușa căsuței țârcovnicului. Era palid... dar se uita cu băgare de seamă în jurul lui, și umbletul nu era ca al unui om beat. Se îndreptă către fosta sa locuință, către han, care acum trecuse definitiv în posesia noului stăpân, a lui Naum.

Nici Naum nu dormea în momentul când Achim părăsi pe furiș casa lui Efrem. Nu dormea; era culcat, îmbrăcat, pe o laviță pe care își așternuse un cojocel. Nu că-l chinuia conștiința... da de unde! Asistase tot timpul cu sânge rece la împachetarea și încărcarea întregii gospodării a lui Achim și nu odată chiar vorbise cu Avdochia, care în așa grad pierduse curajul încât nici nu-i mai făcea reproșuri.

Naum avea conștiința împăcată; îl preocupau numai fel de fel de planuri și socoteli. „O să reușească oare în noua lui meserie?” Până atunci nu fusese hangiu, ba nu avusese nici măcar un colțisor al lui. „De pornit am pornit bine treaba, să vedem ce-o mai fi...”

După plecarea celei din urmă căruțe cu boarfele lui Achim (Avdochia mergea plângând după căruță),

el inspectase casa, curtea, toate dependințele, beciul, șurile; se urcase în cerdac, repetase de nenumărate ori argaților ordinul de a face pază bună. Rămas singur după cină, nu putu să adoarmă. Ii părea bine că, întâmplător, niciun drumeț nu s'a oprit să rămână peste noapte. „Au luat și câinii cu ei... Măine trebuie negreșit să fac rost de un câine, cât mai rău... Am să cumpăr dela morar”. Astfel de gânduri îi treceau mereu prin minte. Se întorcea ba pe o parte ba pe cealaltă.

La un moment dat ridică brusc capul: i se păru că cineva a trecut pe lângă fereastră... Trase cu urechea... Nimic, numai din când în când țârăitul tainic al unui greiere în horn, sau ronțăitul vreunui șoarece. Incolo auzea numai propria lui respirație. Totul era liniștit în odaia pustie, slab luminată de razele gălbui ale unei candelă de sticlă, pe care o atârnase și o aprinsese înaintea unei icoane într'un colț... Iși rezemă iar capul pe laviță... Dar, auzi! Parcă a scârțăit portița?... Naum nu a mai răbdut... Sări în picioare, deschise ușa spre odaia de alături și chemă încet: Toadere! Mă, Toadere!... Niciun răspuns... Ieși în tindă și cât pe ce să cadă: se poticni de Toader care dormea întins pe jos. Argatul gemu în somn. Naum începu să-l sgâlțâie.

— Ce-i, ce-i? întrebă zăpăcit Toader.

— Ss! Taci din gură! — șopti Naum. — Dormi buștean, ticălosule, hai? N'ai auzit nimic?

— Nimic. Ce-i?

— Unde sunt ceilalți?

— Ceilalți dorm unde li s'a poruncit. S'a întâmplat ceva?

— Taci! Scoală! Vino după mine!...

Naum deschise tiptil ușa tindei spre curte. In curte era beznă. Șurile cu stâlpii numai de aceea se puteau deosebi fiindcă păreau niște pete și mai negre decât întunecimea dimprejur.

— Să aprind felinarul? — întrebă încetișor Toader.

Dar Naum făcu semn cu mâna și-și reținu respirația. La început nu auzi nimic, doar sgomotele obișnuite acolo unde trăiește o vietate: calul mesteca ovăz, odată se auzi grohăitul unui porc, un om a sforăit undeva... Dar deodată i-ajunse la ureche un sunet suspect; venea din fundul curții, de lângă gard... Ceva mișca acolo și parcă respira cineva sau sufla... Naum se uită înapoi peste umăr la Toader, apoi, dându-se jos de pe trepte, se'ndreptă spre partea de unde venea sgomotul. De două ori se opri în loc și trase cu urechea. Apoi iar înaintă tiptil... Deodată tresări... La vreo zece pași, în mijlocul beznei, văzu strălucind un punct luminos: era un cărbune aprins; și lângă el zări partea dinainte a feței unui om care sufla în cărbune... Ca o pisică la un șoarece așa se repezi dintr'o săritură Naum la punctul luminos. De jos se ridică iute și se asvârli împotriva lui un fel de namilă cât pe ce să-l dea peste cap și să-i scape din mâini... Dar el se înfipse din răspuțeri în trupul necunoscutului. „Toadere, Andrei, Petrușca!” — răcni el — „săriți, repede, încoace, am prins un hoț, a vrut să dea foc”.

Omul pe care pusese mâna se sbătea amarnic; dar Naum nu-i dădu drumul. Indată îi veni în ajutor și Toader.

— Felinarul, mai repede, hai du-te după felinar. Și trezește-i și pe ceilalți. Repede! Până atunci îl țin eu. Adu și frânghia, să-l legăm.

Toader dădu fuga în casă.

Omul pe care-l ținea Naum încetă de a se mai sbate.

— Vasăzică, nu ți-e deajuns nevasta, banii, hanul... și pe mine vrei să mă nenorocești, — zise el cu voce stinsă.

Naum recunoscă glasul lui Achim.

— A! tu ești porumbelule. Aha! Ei lasă, așteaptă, ai să vezi tu.

— Dă-mi drumul, — zise Achim. — Oare nu ți-i destul?

— Ai să vezi tu mâine. Ți-oi arăta eu la poliție, dacă mi-e destul. — Și Naum îl ținu și mai strâns pe Achim.

Indată veniră și argații cu două lanterne și cu frânghii.

— Să mi-l legați cobză! — porunci îndârjit Naum.

Argații îl înșfăcară pe Achim și-i legară mâinile cruciș pe spate. Unul din ei începu să-l suduie; dar când recunosc pe fostul stăpân al hanului, tăcu îndată... Oamenii schimbară priviri între ei...

— Ia te uită, bre, — spunea în vremea asta Naum, cercetând pe jos cu felinarul, — iacă jăratec într'ou ulcică, uitel! un tăciune întreg. Trebuie negreșit să aflăm de unde a luat ulcica... Iacă și surcele...

Naum strivi jăratecul cu picioarele.

— Ia vezi, Toadere, caută-l prin buzunare, vezi, mai are ceva?

Toader începu să-l pipăie peste tot pe Achim, care stătea nemișcat, cu capul lăsat pe piept, ca un mort.

— Are, iaca, un cuțit, — zise Toader scoțând din buzunarul lui Achim un cuțit vechi de bucătărie.

— Ehe! Stimabile, așa stă chestia, — exclamă Naum. — Băieți, sunteți martori. A vrut să mă taie... să dea foc hanului... Ia băgați-l în beci, până mâine... de acolo n'are să fugă... Stau eu singur de pază toată noaptea... și mâine în zori, la poliție!... Iar voi, sunteți martori, m'ați auzit?

Il îmbrânciră pe Achim în beci, trântiră ușa și o incuiară. Naum puse doi argați de gardă și nici el nu se mai culcă.

În vremea asta nevasta lui Efrem, văzând că plecase musafirul nepoftit, vru să se apuce de gătit, deși afară de abia se crăpa de ziuă. Era duminică. Deschise porțița sobei ca să ia niște jăratec și ob-

servă că scormonise cineva prin cenușă... Căută cuțitul... cuțitul nu-i! În sfârșit din cele patru ulcele una era lipsă... Nevasta lui Efrem avea reputația de femeie deșteaptă, și nu de geaba. Stătu puțin pe gânduri, apoi se duse la cămăruță la bărbatu-său. Ușor nu i-a fost să-l trezească — și mai greu, să-i explice de ce l-a trezit... La ori ce-i spunea ea, el răspundea mereu același lucru:

— A plecat? Ducă-se, eu ce să fac? A luat cuțitul și o ulcică? Dracul să-l ia, ce vină am eu?

Totuși în cele din urmă se sculă și, după ce se lămuri și pricepu cele spuse de nevastă-sa, hotărî că nu-i a bine... că lucrul nu poate să rămână așa...

— Da, confirmă femeia, — nu e lucru curat. E în stare nenorocitul, de necaz, să facă cine știe ce poșnă... Aseară chiar am băgat de seamă că nu doarme; stătea numai așa întins pe cuptor. Ar fi bine, Efrem Alexandrici, să cauți să vezi ce-i cu el...

— Uite ce, Uliana Fedorovna, răspunse Efrem, — mă duc la han negreșit chiar acum; dar te-aș ruga pe matală, măicuțiță, să fii drăguță, să-mi dai un păhărel de vinișor... știi matală, pentru curaj...

Uliana stătu un moment pe gânduri; apoi se hotărî:

— Bine, ți-oi da vin, Efrem Alexandrici; dar tu, bagă de seamă, să nu faci prostii...

— N'ai nicio grijă, Uliana Fedorovna.

După ce se „întări” cu un păhărel-două, Efrem porni călare spre han.

Abia se luminase deabinelea, când a sosit acolo. La poartă stătea deja o căruță gata de plecare. Unul din argații lui Naum ședea pe capră și ținea hățurile în mână.

— Incotro? întrebă Efrem.

— La târg, răspunse codindu-se argatul.

— Pentru ce?

Argatul dădu din umeri fără să răspundă. Efrem sări jos de pe cal și intră în casă. În tindă dădu

de Naum, gata îmbrăcat și cu șapca în cap. Efrem, care-l cunoștea personal, îl salută:

— Să fie cu noroc, într'un ceas bun, felicitările mele, să stăpâniți sănătos... Și încotro așa de dimineată?

— Ai și de ce să mă feliciți, — răspunse încruntat Naum. — Chiar din prima zi, cât pe ce să ard din temelie...

Efrem tresări:

— Cum așa?

— Iac'asa. S'a găsit un om de treabă... a vrut să-mi pună foc. Bine că l-am prins asupra faptului; îl duc la târg acuma...

— Nu cumva e Achim?... — întrebă îngrijorat Efrem.

— De unde știi? Chiar el. A venit noaptea cu jăratec într'oa oală. Apucase chiar să pună foc, când l-am prins. Martori sunt toți băieții mei. Vrei să vezi?... Dar mă grăbesc...

— Tătucule, Naum Ivanici, — începu să se roage Efrem. — Dați-i drumul, nu-l nenorociți de tot pe bietul bătrân. Nu vă încărcăți sufletul cu păcat... Gândiți-vă... Omul, la necaz... nu și-a dat seama... se cheamă că...

— Nu-mi bate capul! — întrerupse Naum. — Auzi! Să-i dau drumul! Dar mâine iar are să pună foc...

— N'are să pună. Naum Ivanici, credeți-mă. Și pentru d-voastră ar fi mai bine... Gândiți-vă; cercetări, judecată... Știți și d-voastră...

— Ei și? Mie nu mi-e frică de judecată!

— Tătucule, Naum Ivanici, cum să nu vă fie frică?...

— Ei, destul! E des-de-dimineată și te-ai și îmbătat... Și azi e duminică...

Cu totul pe neașteptate Efrem începu să plângă.

— Adevărat, sunt beat. Dar pentru Dumnezeu, e duminică, ziua Domnului... pentru Iisus Hristos, iertați-l, dați-i drumul...

— Ia lasă-mă...

Și Naum dădu să iasă pe ușă.

— Și pentru Avdochia Arefievna, iertați-l se rugă Efrem, — luându-se după el.

Naum se duse la beci și deschise larg ușa. Beciul nu era adânc. La spatele lui Naum, Efrem întinse gâtul cu curiozitate dar și cu frică, și într'un colț cu greu îl zări pe Achim... Fostul hangiu, om bogat și stimat de toată lumea, ședea pe niște paie cu mâinile legate ca un răufăcător... Auzind sgomot, ridică încet capul. Cum se schimbase în ultimele două zile, mai ales după ultima noapte! Ochii în fundul capului, fruntea galbenă ca ceara, buzele uscate și învinețite, pe față o expresie ciudată, spăimântată și cruntă...

— Scoală și ieși! se răsti Naum.

Achim se sculă și ieși.

— Achim Semionici, se tângui Efrem. Săracu' de tine, ce-ai făcut... te-ai nenorocit...

Achim se uită la el, dar nu spuse nimic.

— De-aș fi știut la ce ți-a trebuit vin, nu ți-aș fi dat, zău nu! Mai de grabă l-aș fi băut eu tot!... Naum Ivanici, adăugă Efrem, apucându-l de mână pe Naum, fie-vă milă, dați-i drumul!

— Iaca na! zise ironic Naum. Apoi, către Achim: — hai, vino, ce aștepti?

— Naum Ivanov — începu Achim.

— Ce-i?

— Naum Ivanov, — repetă Achim. — Ascultă. Sunt vinovat; au vrut să-mi fac dreptate singur... Intre noi numai Dumnezeu trebuie să fie judecător. Mi-ai luat tot, știi bine, m'ai lăsat sărac lipit... Și acum poți să mă nenorocești. Dar iaca ce am să-ți spun: dacă-mi dai drumul, așa să fie! rămâi stăpân! Nu mai vreau nimic și-ți doresc toată izbânda... Și mă jur, înaintea lui Dumnezeu, n'ai să te căiești...

Achim închise ochii și tăcu.

— Da, da, zise Naum. Pot eu să te cred?

— Puteți, zău, interveni Efrem. Credeți-l, îmi dau capul pentru el, zău!

— Fleacuri! exclamă Naum. Să mergem!

Achim se uită lung la el.

— Cum crezi, Naum Ivanov, cum vrei. Dar să știi, grea povară îți iei pe suflet. Dar dacă te rabdă inima, haide!

Naum la rândul lui se uită la Achim. În gândul lui își zicea: „Să-l las dracului?... Cred că e mai bine... de gura lumii... Și-apoi așa nici Avdochia n'o să mai aibă încotro...”

În timpul acesta ceilalți tăceau. Argatul de pe capră, care prin porțiță vedea tot ce se petrecea în curte, dădea numai din cap și mai plesnea din când în când caii cu hățurile. Ceilalți doi argați stăteau pe scară și priveau în tăcere.

— Bine, asculă, bătrânule, zise în sfârșit Naum; — dacă îți dau drumul și le spun flăcăilor ăstora (arătând la argați) să tacă din gură, suntem chit, da?... Chit, mă înțelegi?

— Ți-am spus, n'am nicio pretenție.

— Nu-ți mai sunt dator nimic?

— Nici tu mie, nici eu ție.

Naum iar se gândi câtva timp.

— Jură-te!

— Mă jur, pe Dumnezeu sfântul! — exclamă Achim.

— Bine. Știu dinainte că o să-mi pară rău, zise Naum. Dar fie! Hai, dă mâinile încoace.

Achim se întoarse cu spatele. Naum începu să-l deslege.

— Bagă de seamă, omule, adăugă el, scoțându-i frânghia de pe încheieturi. Să nu uiți că te-am cruțat. Bagă de seamă!

— Naum Ivanici, bălbăi Efrem, emoționat. Dumnezeu să vă dea sănătate.

Achim își frecă încheieturile mâinilor, umflăte și înghețate; apoi dădu să plece.

Naum, căruia iar începu să-i pară rău că-l iertase pe Achim, îi strigă din urmă:

— Nu uita, ai jurat!

Achim se întoarce, făcu cu ochii înconjurul curții și rosti cu glas plângător:

— Stăpânește tot, nestingherit și pe veci... cu bine!...

Și ieși liniștit pe uliță însoțit de Efrem.

Naum ridică din umeri, porunci să se deshame caii dela căruță și intră în casă.

— Unde te duci, Achim Semionici, nu vii la mine? exclamă Efrem, văzând că Achim apucă la dreapta.

— Nu, Efremușca, mulțumesc, răspunse Achim. Mă duc să văd ce face nevastă-mea.

— Las' că ai să vezi mai târziu. Acum, de bucurie, hai să ciocnim un pahar...

— Nu, mulțumesc, Efrem. Mi-e deajuns... Noroc! Și Achim plecă fără să se uite înapoi.

Efrem, părăsit în acest chip, mormăi cu ciudă:

— Auzi! I-e destul! Și eu care m'am rugat pentru el! La așa ceva nu m'am așteptat. După ce m'am jurat pentru dânsul. Ptiu!

Iși aduse aminte acum că uitase să-și ia înapoi oala și cuțitul, și se întoarce în han. Naum porunci să i se dea lucrurile înapoi, dar nici prin gând nu-i trecu să-l cinstească cu ceva... Și Efrem se întoarce acasă înciudat și cu desăvârșire treaz...

— Ei, l-ai găsit? — îl întrebă nevasta.

— Ce să găsescl... răspunse ursuz Efrem, dându-i oala și cuțitul. — Iată ce-am găsit.

— Achim? — întrebă femeia apăsător.

Efrem dădu din cap.

— Achim. Dar ce individ și ăsta. După ce m'am rugat și m'am jurat pentru el, — că fără mine ar putrezi în pușcărie, — măcar nu m'a cinstit cu un vinișor... Uliana Fedorovna, fii mata drăguță, dă-mi un păhărel de vin.

Dar Uliana Fedorovna nici ea nu-l „cinsti”, și îl luă pe fugă...

În vremea asta Achim mergea încet pe drumul care ducea spre satul Lizavetei Prohorovna. Încă nu se desmeticise de tot. Inima îi tremura ca la un om de abia scăpat dela moarte sigură. Aproape nu-i venea să creadă că e slobod. Se uita ca năucit la câmp, la cer; urmărea uimit cu privirea ciocărlia care sburda în văzduhul cald... În ajun, începând chiar dela amiază, el nu mai dormise, ci stătuse numai întins nemișcat pe cuptor. La început crezuse că în vin are să-și poată înneca amarul, furia turbată și neputincioasă, în urma jignirii pe care o suferise... Dar până la sfârșit nici vinul nu-i putuse alina chinurile; îi crăpa inima... Începuse atunci să chibzuiască cum s'ar putea răzbuna împotriva tâlharului... Numai la Naum se gândea. Nu-i trecea prin cap că și Lizaveta Prohorovna ar avea vreo vină; iar pe Avdochia o alunga din minte... Către seară setea de răzbunare se aprinsese într'însul vâl-vătaie, așa că el, omul pașnic și blând, de abia putuse să aștepte noaptea și, cum se repede lupul la pradă, așa se repezise el, cu jăratecul în mână, să-și distrugă fostul cămin... Dar fusese prins... închis... Ce noapte cumplită petrecuse! Ce gânduri îi trecuseră prin minte în noaptea asta! E greu de tradus în cuvinte starea sufletească a unui om în asemenea împrejurări, toate chinurile pe care le îndură; cu atât mai greu cu cât aceste suferințe chiar într'însul sunt fără cuvinte... Spre dimineață, înainte de a veni Naum cu Efrem, Achim se simțise oarecum mai resemnat. „Totul e pierdut!” se gândea el. „S'a dus ca pe apă! Așa a fost să fie!”... Dacă n'ar fi fost din naștere om bun, în clipele acestea ar fi devenit o bestie, un criminal; dar asta nu era în firea lui. Sub izbitura neașteptată și nemeritată a soartei, buimăcit de disperare, se simțise împins spre crimă; atentatul, neizbutind, îi răscolise sufletul până în

adânc și-l lăsase istovit... Simțind cât e de vinovat, el renunțase la orice interese pământești și începuse să se roage fierbinte și cu evlavie, mai întâi numai în șoaptă, în cele din urmă însă, rostind, fără să vrea cu glas tare: „Doamne! Doamne!” și lacrimile îi țâșniră din ochi... Plânse mult, mult... și se liniștise.

Dacă ar fi trebuit să plătească pentru atentatul din ajun, probabil că starea lui sufletească ar fi fost alta. Dar iată că pe neașteptate își recăpătase libertatea... Mergea deci să se întâlnească cu nevastă-sa, mort de oboseală, dar liniștit...

Conacul se afla cam la o verstă și jumătate de sat, la stânga drumului pe care umbla Achim. La răscrucea de unde se putea apuca spre conac, Achim se opri o clipă... dar trecu înainte, hotărîndu-se ca mai întâi să se ducă la unchiu-său, moșneagul care trăia în bordeiul fost altă dată al lui.

Acest bordei, mic și cam dărăpănat, se găsea în celălalt capăt al satului. Oamenii fiind mai toți la biserică, satul părea pustiu. Doar o bătrână bolnavă a deschis ferestruica și s'a uitat după Achim; mai încolo o fetiță, ieșind fuga cu donița la fântână, a căscat gura la dânsul și l-a petrecut cu ochii... Cel dintâi om cu care s'a întâlnit s'a întâmplat să fie tocmai unchiul pe care-l căuta. Moșneagul șezuse toată dimineața pe o moviliță lângă ferestruică, luând din când în când o priză de tabac și încălzindu-se la soare; nu se simțea tocmai bine și de aceea nu se dusese la biserică. Tocmai se pregătea să intre la un vecin, moșneag bolnăvicios ca și dânsul, când dădu cu ochii de Achim. Se opri, îl lăsă să vină până aproape și, uitându-i-se drept în față, zise:

— Noroc, Achimușca!

— Noroc, — răspunse Achim și, trecând pe lângă moșneag, intră pe poartă. În curte stăteau caii și vacile lui, un car... iacă și găinile... Tăcând, intră în bordei, moșneagul după el. Achim se așază pe o

laviță, de care se sprijini cu mâinile. Bătrânul se opri la ușă și se uită cu milă la dânsul...

— Și unde e gospodina? — întrebă Achim.

— La conac — răspuse îndată bătrânul. — Acolo este. Vitele sunt aici, și lăzile câte au fost, iar dânsa e acolo. Să mă duc s'o chem?

După o pauză, Achim răspuse:

— Du-te.

Moșneagul își luă cușma din cui.

— Ei! unchiule, unchiule! adăugă Achim oftând. Iți mai aduci aminte ce mi-ai spus înainte de nuntă?

— Toate — după voia Domnului, Achimușca...

— Mi-ai spus că cică n'aș fi de o seamă cu voi țărani. Și iacă s'au întors lucrurile. Sunt și eu gol pușcă.

— Oameni răi sunt berechet, răspuse bătrânul; pe nelegiuitul ăsta cine ar fi putut să-l învețe minte? Un boier, sau vreun alt om cu trecere. Dar așa, de cine să-i fie frică? Lupul atâta știe: să-și sfășie prada...

Și punându-și cușma în cap, moșneagul plecă.

Avdochia tocmai se întorsese dela biserică, când i se spuse că unchiul lui bărbatu-său întreabă de dânsa.

În trecut ea îl văzuse foarte rar; el la han la dânsii nu venea mai niciodată; și în general se zicea despre dânsul că e om ciudat, ursuz: știa doar să tragă tabac pe nas și... să tacă din gură...

Avdochia ieși afară, la dânsul.

— Ce vrei, Petrovici, s'a întâmplat ceva?

— Nu s'a întâmplat nimic, Avdochia Arefievna, bărbatu-tău întreabă de tine.

— S'a întors?

— S'a întors.

— Și unde-i?

— În sat, în bordei.

— Petrovici, — zise Avdochia încet și cu teamă, uitându-se drept în ochii lui, — e supărat tare?...

— N'am văzut că ar fi supărat...

Avdochia lăsă capul în jos.

— Ei, haide, să mergem, zise ea, trăgându-și basmaua pe cap.

Porniră amândoi. Până la sat meraseră în tăcere. Când se apropiară de bordei, pe Avdochia o prinse o frică atât de mare încât i se muiară picioarele...

— Tătucule, Petrovici, se rugă ea, intră tu întâi... Spune-i că am venit.

Petrovici intră în bordei și-l găsi pe Achim șezând îngândurat chiar pe locul unde-l lăsase la plecare.

Achim, ridicând capul, zise:

— Ei, n'a venit?

— Ba da, așteaptă la poartă.

— Bine, spune-i să intre.

Moșneagul ieși, făcu Avdochiei semn cu mâna, îi zise: „intră”, iar el se duse de șezu iar pe moviliță.

Avdochia deschise tremurând ușa, păși peste prag și se opri...

Achim se uită la ea.

— Ei, Arefievna, ce facem acum cu tine?

— Iartă-mă, — șopti ea.

— Eh, Arefievna, cu toții suntem oameni păcătoși, ce să mai vorbim...

— El, tâlharul, ne-a nenorocit pe amândoi, — strigă Avdochia cu disperare și lacrimile începură să-i curgă pe obraz. — Tu, Achim Semionici, să nu lași lucrurile baltă, să-i ceri banii înapoi. Să nu mă cruți pe mine. Sunt gata să spun sub jurământ că i-am dat banii cu împrumut. Lizaveta Prohorovna a putut să-i vândă hanul nostru, dar el de ce să ne jefuiască... cere-i banii înapoi...

— Nu mai pot să-i cer nimic, — răspunse morocănos Achim. — M'am socotit cu el.

— Cum așa? — întrebă mirată Avdochia.

— Iacă așa. Știi tu — continuă Achim și ochii începură să-i sticlească, — știi tu unde am fost

azi noapte? Nu știi? În beci la Naum, legat de mâini și de picioare ca un berbec, iată unde am fost. Am vrut să pun foc hașului și el, Naum, m'a prins. E isteț al dracului... Și a vrut să mă ducă azi la oraș, dar m'a iertat... nu mi se mai cuvine nimic dela dânsul. Și cum să-i cer bani? Dacă m'o întreba: „Când ți-am cerut eu bani cu împrumut?”... eu ce am să-i răspund? Am să-i spun: „nevasta mi-a luat banii mei din ascunzătoare și ți i-a dat ție?” Dar el are să-mi răspundă: „Minte, nevastă-ta”... Și tu, Arefievna, n'ai încăput deajuns în gura lumii? Taci mai bine, taci, îți spun...

— Iartă-mă Semionici, iartă-mă, șopti iar Avdochia spăimântată.

— Nu e vorba de asta, zise după o pauză Achim. Ce ne-om face de acu înainte? Casă n'avem, bani nici atâta...

— Ne-om descurca noi cum om putea, Achim Semionici. O să ne rugăm de Lizaveta Prohorovna. Kirilovna mi-a făgăduit că are să ne ajute.

— Nu, Arefievna, nu. Pe Kirilovna asta a ta, roag-o tu. Doar sunteți de o seamă... Eu, iaca ce-am să-ți spun: tu rămâi aici, cu Dumnezeu: eu nu rămân. Bine că n'avem copii; eu n'am să mă prăpădesc. Un om singur se descurcă el...

— Vrei să te apuci iar de cărăușie?

Achim începu să râdă, cu amărăciune.

— Eu acum cărăuș, halal! Nimic de spus, ți-ai găsit omul!... Nu, Arefievna, treaba asta nu-i cum ar fi de pildă înșurătoarea: un om bătrân nu face de birjar. Nu vreau să rămân aici, știi de ce? Nu vreau să mă arate cu degetul... pricepi?... Mă duc să mă pocăiesc; să-mi răscumpăr păcatele...

— Ce-ai păcătuit tu, Semionici? întrebă timid Avdochia.

— Păcatele mele, nevastă, numai eu le știu.

— Și pe mine, pe mine cui mă lași, Semionici? Cum a'n să trăiesc fără bărbat?

— Cui te las? Of! Arefievna, zău, cum îți vine să vorbești așa? Mare procopseală așa bărbat ca mine, și încă bătrân și fără parale... Cum te-ai lipsit înainte, ai să te lipsești și pe viitor... Bruma de avere care ne-a mai rămas ia-o tu... a ta să fie!

— Cum crezi, Semionici, — răspunse mahnită Avdochia. Tu știi mai bine.

— Așa. Și să nu crezi că-ți port sâmbetele, Arefievna. Nu, la ce să fiu supărat, odată ce lucrurile sunt cum sunt. Înainte ar fi trebuit să mă fi gândit... Eu singur am toată vina... și Dumnezeu m'a pedepsit. — Achim oftă adânc. — Cui îi place să se dea cu sâniuța, trebuie să-i placă s'o tragă și la deal... Sunt om bătrân, trebuie să-mi port de grijă sufletului. Chiar Domnul m'a luminat... Vezi tu, eu, bătrân tâmpit, am poftit nevastă tânără. Nu, moșule, tu roagă-te la Dumnezeu, bate mătânii, rabdă, postește... Și acum, du-te, draga mea. Sunt tare obosit. Să mai ațipesc nițel.

Și, gemând, Achim se întinse pe laviță.

Avdochia ar fi vrut să mai spună ceva, a stat, s'a uitat... apoi s'a întors și a plecat.

— Ei, nu te-a bătut? o întrebă Petrovici, care ședea sgribulit pe moviliță, când Avdochia trecu pe lângă dânsul. Avdochia își continuă drumul fără să răspundă. — N'a bătut-o, — mormăi bătrânul zâmbind. Apoi își scutură barba și trase o priză de tabac.

Achim, cum a hotărît așa a făcut. Și-a aranjat trebușoarele și, câteva zile după convorbirea de mai sus, s'a dus, îmbrăcat ca un drumeț, să-și ia rămas bun dela nevastă-sa, la conac. Intrevederea între cei doi soți n'a durat mult. S'a întâmplat să fie de față și Kirilovna. Aceasta l-a sfătuit să se prezinte și la cucoana; Achim așa a făcut. Lizaveta Prohorovna a fost cam stingherită când l-a primit pe

Achim... Totuși s'a arătat foarte binevoitoare, i-a dat mâna să i-o sărute... l-a întrebat unde are de gând să se ducă. Achim a răspuns că întâi la Kiev, apoi unde-o da Dumnezeu. Lizaveta Prohorovna l-a laudat pentru această hotărîre și l-a lăsat să plece.

Din ziua aceea el rar a mai dat pe acasă, dar de câte ori vine nu uită să aducă anaforă cucoanei... In schimb, pe unde n'a fost! In toate locurile de întîlnire ale pelerinilor se poate zări fața lui, slăbită și îmbătrînită, dar încă plăcută și cu trăsături regulate: la moaștele Sfântului Serghie, la țărmurile Albe, în depărtatul Valaam... pretutindeni! Anul ăsta l-ai văzut în rândurile unui norod nenumărat mergând în procesiune după o icoană a Născătoarei; în anul următor îl găsești șezând, cu traista pe umeri, împreună cu alți drumeți, pe treptele bisericii Sfântul Nicolae — făcătorul de minuni din Mțensc. La Moscova vine în fiecare primăvară. Umblă din ținut în ținut cu mersul lui liniștit, încet dar statornic... Se zice că a fost și la Ierusalim. Pare pe deplin mulțumit și fericit. Oamenii, care au avut prilejul să stea cu el de vorbă laudă mult cucernicia și smerenia lui.

Lui Naum i-au mers daraverile nu se poate mai bine. S'a apucat de treabă cu pricepere și hărnicie și, vorba ceea, a mers repede la deal... Toată lumea din împrejurime știa prin ce mijloace pusese stăpînire pe han, știa că Avdochia îi dăduse banii lui bărbatu-său. Din pricina felului lui de a fi, rece și tăios, nimeni nu putea să-l sufere. Se povestea, cu indignare, că odată Achim în trecere s'ar fi oprit la fereastră la han și a cerut de pomană și că Naum i-ar fi răspuns: „Să-ți dea Domnul”, și nu i-a dat nimic... Dar toată lumea era de aceeași părere; că om cu noroc ca dânsul încă n'a fost pe pământ... Grâul lui era mai frumos ca la vecini; albinele lui roiau mai des; găinile lui dădeau mai multe ouă; vi-

tele lui nu se îmbolnăveau niciodată; caii lui nu schiopătau...

Multă vreme Avdochia n'a putut suferi nici măcar să se pronunțe numele lui când era ea de față (intrase iar în slujba Lizavetei Prohorovna ca primă cusătoreasă); dar în cele din urmă și ura ei s'a mai potolit. Se zice chiar că nevoia ar fi silit-o să recurgă la dânsul și că el i-ar fi dat o sută de ruble. Să n'o judecăm prea aspru; sărăcia a îngenuchiat și oameni mai tari... Răsturnarea subită în viața ei a umilit-o și a îmbătrânit-o mult. E de necrezut, cum s'a schimbat și cum s'a urîțit...

— Și care e sfârșitul? — va întreba cititorul.

Iată. Naum, după ce a gospodărit cincisprezece ani cu folos, a vândut hanul altui târgovăț. Nu s'ar fi despărțit niciodată de han, dacă nu s'ar fi întâmplat următoarea împrejurare, în aparență neînsemnată. În două dimineți dearândul câinele, șezând în fața casei, a urlat lung și jalnic. A doua oară, auzind urletul, Naum a ieșit pe uliță, s'a uitat lung la câine, a dat din cap, a plecat la oraș și chiar în ziua aceea a căzut la învoială cu târgovățul, care demult se oferise ca mușteriu. Peste o săptămână, Naum a plecat undeva departe, în altă provincie; noul stăpân s'a mutat în locul lui și, ce să vezi? chiar în seara aceea hanul a ars până la temelie, n'a rămas în picioare măcar o cămăruță, și urmașul lui Naum a sărăcit cu desăvârșire. Iși închipue cititorul ce senzație a făcut această întâmplare între vecini. „Se vede limpede că acela la plecare a luat și *norocul* cu dânsul”, au zis toți. Merge svonul că Naum s'a făcut negustor de grâne și că a strâns avere mare. „Oare pentru multă vreme? S'au prăbușit stâlpi mai tari. Lucrul necinstit mai curând sau mai târziu n'are bun sfârșit”...

Despre Lizaveta Prohorovna nu e mult de spus:

trăiește până în ziua de azi și, cum se întâmplă cu oamenii de felul ei, nu s'a schimbat de loc, nici n'a îmbătrânit prea mult; poate că a mai slăbit puțin. E și mai sgârcită ca mai înainte, deși e greu de înțeles pentru cine strânge, doar n'are copii nici legături de prietenie cu nimeni. În conversație pomenește adesea despre Achim și te asigură că, de când și-a dat seama de calitățile lui, are multă stimă pentru țărănul rus... Kirilovna nu mai este în serviciul ei: s'a răscumpărat pentru o sumă bunicică și s'a măritat — din dragoste — cu un fel de portar tânăr și blond, care-i face viața amară. Avdochia este și acum în servicii la Lizaveta Prohorovna, dar s'a sluțit și mai mult, se îmbracă sărăcăcios, aproape murdar; din fardosele de cameristă la modă, din ifosele de hangiță bogată n'a mai rămas nici urmă. Nimeni n'o bagă în seamă și ea e bucuroasă că nu se uită nimeni la dânsa. Bătrânul Petrovici a murit și Achim umblă mereu pe drumuri... Dumnezeu știe cât îi este dat să mai umble.

PRESA DESPRE :

„LITERATURA PENTRU TOȚI“

Menite să ajungă în mâinile marelui public cititor, cărțile din această colecție sunt tipărite îngrijit și sunt puse pe piață la un preț care le face accesibile pungilor celor mai modeste.

Literatura de bună calitate ce se oferă cititorilor, tirajul mare în care sunt tipărite cărțile din această colecție, interesul pe care numerele apărute până acum l-a trezit în mijlocul publicului cititor, asigură acestei colecții un rol frumos în formarea gustului pentru citit.

(„Contemporanul”)

N. V. GOGOL

SERILE IN SAT LA DIKANKA

Numărul 3 al colecției „Literatura pentru toți” oferă cititorului român, cartea de tinerețe a lui Gogol. „Serile în sat la Dikanka”, povestiri ce reflectă existența micilor proprietari din nemărginita și îmbelșugata Ucraină, în prima jumătate a secolului trecut. În această carte de debut, cu aromă de prisacă și de livadă, se împletește viața cotidiană a oamenilor, cu legendele, cântecele, proverbele, pe cari ei le-au făurit alături de străbunii lor.

(*Semnalul*)

M. GORKI

ORAȘUL DIAVOLULUI GALBEN

„Orașul diavolului galben”, Nr. 4 al „Literaturii pentru toți”, cuprinde schițele scrise în America și despre America, de Maxim Gorki acum aproape o jumătate de veac. Prezentarea realităților din 1906 este valabilă însă în fond și în 1848, corectând în plus numai proporțiile manifestărilor.

Cele trei schițe din ultimul număr al colecției „Literatura pentru toți” subliniază prin stilul lor, interesul pasionat al autorului față de problemele ce-l preocupă.

Demnă de relevat este și încheierea și consecvența artistică a acestor pagini. În panorama expresivă a vieții americane, pe care o zugrăvește Gorki, fiecare trăsătură nouă, fiecare detaliu este necesar și există nu prin el însuși ci prin ansamblul general strâns legat întocmai unui lanț.

Handwritten signature or initials in blue ink, possibly reading "F. J. B.", positioned between two horizontal red lines.

LITERATURA PENTRU TOȚI

AU APĂRUT

1. A. Cehov	OMUL IN CUTIE
2. I. Ilf - E. Petrov	T O N I A
3. N. V. Gogol	SERILE IN SAT LA
DIKANKA
4. M. Gorki	ORAȘUL DIAVOLULUI
GALBEN
5. E. Kazakievici	S T E A U A
6. Boris Galin	I N D O N B A S
7. N. Emelianova	PATRU PRIMĂVERI

VOR APARE

9. C. Fedin	P O V E S T I R E I N
S C R I S O R I
10. Paustovski	V I T E J I E
11. V. V. Veresaiev	I N T R E A C Â T
12. N. Toșciacov	C I A R O M A

No. 1430